

Imigranci w Krakowie w świetle danych rejestrowych

Konrad Pędziwiatr, Marcin Stonawski, Jan Brzozowski

Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, grudzień 2019

Spis treści

Streszczenie	3
Summary	3
1. Wstęp.....	4
2. Imigranci w Polsce i przejście migracyjne	6
3. Stan i struktura populacji imigrantów w Krakowie według najnowszych danych	12
4. Rozmieszczenie przestrzenne imigrantów w Krakowie	26
5. Imigranci w systemie szkolnictwa w Krakowie.....	31
6. Imigranci a gospodarka Małopolski i Krakowa	49
7. Wykorzystanie big data w badaniach imigrantów i imigracji w Krakowie	55
8. Rekomendacje dotyczące gromadzenie i udostępniania danych na temat procesów migracyjnych w przestrzeni miejskiej	63
Lista rysunków	66
Lista tabel.....	67
Bibliografia:.....	68

Streszczenie

Niniejszy raport ma na celu opis populacji imigrantów w Krakowie pod względem liczebności oraz istotnych cech demograficznych i społeczno-ekonomicznych omawianej zbiorowości. Przedstawiono w nim dane na temat cudzoziemców przebywających w naszym mieście w oparciu o zróżnicowane źródła danych administracyjnych (m.in.: rejestry osób legalizujących pobyt na terenie Polski pochodzących z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, dane o zameldowaniu stałym i czasowym z Urzędu Miasta Krakowa, rejestry osób ewidencjonowanych w ZUS oraz informacje o dzieciach imigranckich zarejestrowanych w placówkach edukacyjnych), a także, w oparciu o bardziej innowacyjne metody – w tym wykorzystanie tak zwanych „big data” bazujących na informacji pochodzących od użytkowników smartfonów. Raport identyfikuje największe skupiska imigrantów ze względu na miejsce zamieszkania oraz dzienną aktywność w przestrzeni miejskiej, a także podejmuje próbę oceny jakości istniejących źródeł danych, wraz z rekomendacjami ich ulepszenia.

Summary

The key objective of this report is to describe immigrant population in Kraków and to shed light on its size and other demographic and socio-economic features. It presents information on foreigners residing in our city, based mostly on administrative sources (inter alia registers on residence card holders, persons who checked-in their residence in City Council, registers on social security and immigrant youth evidenced in public education registers), supplemented by more innovative approaches to data collection, i.e. usage of big data and information from smartphone users. Consequently, this report identifies the biggest areas of immigrants' concentration both in terms of residential areas, as for the places of economic/daily activities. The report also assesses the reliability of aforementioned sources of data and provides recommendations regarding possible improvement of the quality of data collection.

1. Wstęp

Kraków to miasto, które od początku swego istnienia było na szlaku wędrównym migrantów z daleka i bliska. Część z nich decydowała się na pozostanie w mieście na dłużej i na uczynienie z niego swego nowego domu. Na przykład szacunki sporządzone przez Ładogórskiego (1930) wskazują, że w XIV wieku spośród 12,5 tys. mieszkańców miasta, około 60% było pochodzenia polskiego, a prawie 30% niemieckiego. Pozostałe 10% składało się z Żydów, Węgrów, Włochów i osób innej narodowości. Jeśli chodzi o *migracje wewnętrzne*, to najbardziej dynamicznie przebiegały one po II wojnie światowej, w momencie, gdy władze komunistyczne podjęły decyzję o lokalizacji kombinatu metalurgicznego na obrzeżach miasta. Powstanie Nowej Huty przyciągnęło do miasta mieszkańców okolicznych wsi i miasteczek, ale również osoby z innych części kraju. W rezultacie tych procesów Kraków z ćwierć-milionowego miasta przed wojną w przeciągu kilku dekad zwiększył swoją populację o pół miliona osób (USKRRK, 2018: 13).

Jeśli chodzi o *migracje zewnętrzne*, spoza terytorium kraju, to do niedawna Polska i Kraków posiadały ujemne saldo migracyjne. Więcej osób wyjeżdżało z Polski i Krakowa, niż do nich przyjeżdżało. W ostatnich 5 latach Kraków - podobnie jak i cała Polska - uległ znaczącej transformacji demograficznej związanej z przejściem z pozycji typowego obszaru emigracyjnego do ważnego ośrodka przyjmującego imigrantów nie tylko z Ukrainy, ale także z innych krajów europejskich i spoza naszego kontynentu (Pędziwiatr 2019). Zwiększenie dynamiki napływu cudzoziemców, antycypowane już w momencie przyjmowania przez Radę Miasta Krakowa dokumentu programu Otwarty Kraków we wrześniu 2016 roku, stanowi dla naszego miasta olbrzymią szansę, ale także nowe wyzwania w zakresie dostosowania polityk miasta do nowych potrzeb samych cudzoziemców, jak i ludności tubylczej. Dlatego w 2019 roku powołano - w oparciu o umowę między Prezydentem Miasta Krakowa, a Rektorem Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie - Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji (OWiM) działające w ramach Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych (CASPAR). OWiM odpowiada na współczesne wyzwania związane z napływem imigrantów i wielokulturowością w Krakowie. Jego interdyscyplinarny zespół badawczy obejmuje nie tylko naukowców z Uniwersytetu Ekonomicznego Krakowa, ale także zakłada współpracę i wymianę doświadczeń ze specjalistami z zakresu migracji z innych uczelni i ośrodków badawczych w naszym mieście. Obserwatorium ma na celu zdiagnozowanie bieżącej sytuacji imigrantów w wielu aspektach ich działalności (aktywność ekonomiczna, obszar edukacji, kultury, religii etc.) w celu dostarczenia

Urzędowi Miasta Krakowa rekomendacji w zakresie polityk publicznych obejmujących swoim zakresem imigrantów.

Niniejszy raport poświęcony jest sytuacji demograficznej ludności cudzoziemskiej w Krakowie. Odwołuje się on do szeregu źródeł danych statystycznych na temat imigrantów, począwszy od rejestrów cudzoziemców posiadających ważne karty pobytu (wydane przez Wojewodę Małopolskiego), cudzoziemców zameldowanych na terenie Krakowa, uwzględnionych w rejestrach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz dzieci imigrantów zarejestrowanych w placówkach edukacyjnych na terenie miasta¹. Na podstawie tych źródeł przedstawiono liczbę i strukturę imigrantów według wieku, płci, a tam gdzie jest to możliwe - również według kraju pochodzenia i wykształcenia, sektora aktywności ekonomicznej oraz miejsca zamieszkania. Autorzy raportu podejmują też próbę oceny jakości danych statystycznych pochodzących z rejestrów administracyjnych, przedstawiając również rekomendacje i propozycje w zakresie ich możliwości ulepszenia. Natomiast w końcowej części raportu opisano eksperymentalną metodę pozyskiwania danych o imigrantach ukraińskich w Krakowie w oparciu o bazę danych użytkowników smartfonów, opracowaną przez firmę Selectivv.

Określenie liczebności imigrantów w Krakowie nie jest łatwym zadaniem. Według stanu na 1 lipca 2019, ponad 32,2 tysiące cudzoziemców deklarujących Kraków jako miejsce zamieszkania miało aktualny dokument pobytowy wydany przez Wojewodę Małopolskiego. Zameldowanych w mieście cudzoziemców jest jednak mniej – 12,8 tys. na pobyt czasowy, a 2,7 tys. na pobyt stały (stan na listopad 2019). Z kolei osób ubezpieczonych w ZUS w zakładach pracy na terenie miasta Kraków jest 31,7 tys. (stan na 31 października 2019). Natomiast według szacunków firmy Selectivv, samych Ukraińców przebywających na terenie Krakowa przez minimum 3 miesiące w okresie sierpień 2018 - lipiec 2019 było około 49,7 tys. osób. Rozbieżność szacunków co do liczebności populacji cudzoziemców rezydującej w Krakowie jest więc znacząca. Źródła rozbieżności między zaprezentowanymi szacunkami należy szukać przede wszystkim w definicjach i sposobie rejestrowania cudzoziemców dla różnych celów administracyjnych. Dlatego też interpretowanie tych statystyk wymaga pewnego komentarza dotyczącego metody zbierania danych oraz definicji samego imigranta. Prezentowany raport stanowi więc swego rodzaju

---

¹ W tym miejscu pragniemy serdecznie podziękować pracownikom Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędowi Miasta Krakowa oraz Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuarialnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za udostępnienie Obserwatorium danych niezbędnych do przygotowania tego opracowania.

"podręcznik", ukazujący możliwe interpretacje statystyk publicznych dotyczących imigrantów w Krakowie.

Niniejszy raport składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów tematycznych oraz podsumowania z rekomendacjami dla władz miejskich. We wstępnej części zarysowany został kontekst, w ramach którego przebiegają procesy migracyjne w Krakowie. Przedstawiamy w nim między innymi przebieg procesów migracyjnych w Polsce w ostatnich dekadach, przejście migracyjne oraz główne cechy populacji cudzoziemskiej w Polsce. W kolejnej części ukazujemy stan i strukturę populacji imigrantów w Krakowie na podstawie najnowszych danych rejestrowych z różnych źródeł. W rozdziale czwartym ukazujemy rozmieszczenie przestrzenne imigrantów w dzielnicach Krakowa. Bardzo ważną rolę w krajobrazie miasta odgrywają zagraniczni studenci. To im oraz imigrantom w systemie szkolnictwa, od placówek przedszkolnych do uniwersytetów, poświęcamy rozdział piąty. W rozdziale szóstym analizujemy obecność imigrantów w gospodarce miejskiej na podstawie danych udostępnionych nam przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W przedostatniej części ukazujemy obraz imigracji i imigrantów z Ukrainy w Krakowie na podstawie danych „big data” zebranych przez firmę Selectivv na cele tego opracowania. Raport kończymy podsumowaniem i rekomendacjami.

2. Imigranci w Polsce i przejście migracyjne

W okresie komunistycznym wyjazdy z Polski i przyjazdy cudzoziemców do kraju były silnie reglamentowane i kontrolowane. Te restrykcje były szczególnie drastyczne w okresie stalinowskim. Przykładowo w 1952 roku jedynie 50 osób dostało paszport na prywatny wyjazd na Zachód (Stoła, 2010:12). Dominującym wzorem mobilności przestrzennej były wtedy migracje wewnętrzne związane z rosnącą urbanizacją kraju. Wśród nich nade wszystko widoczne było zjawisko opuszczania wsi w celu zamieszkania w miastach oraz dojazdy do pracy do dużych ośrodków przemysłowych (Kaczmarczyk i Okólski, 2007; Okólski, 2007). Migracje międzynarodowe ograniczały się głównie do europejskich krajów bloku socjalistycznego, a niewielka liczba pracowników kontraktowych mogła przebywać przez krótki czas w jednym z „bratnich” krajów Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej (np. Iraku lub Algierii).

Po zniesieniu ograniczeń wyjazdu z kraju i otwarciu granic dla cudzoziemców po 1989 roku, Polska ponownie pojawiła się na mapach międzynarodowej mobilności. Od początku przemian politycznych i społeczno-gospodarczych kraj kontynuował migracje sprzed epoki zimnej wojny, to znaczy stał się krajem emigracji. Każdego roku dziesiątki tysięcy Polaków opuszczają kraj w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia przede wszystkim w krajach Europy Zachodniej. Jednym z głównych czynników tego bezprecedensowego odpływu obywateli polskich z kraju było bardzo wysokie bezrobocie, które w chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wynosiło blisko 20% (Brzozowski, 2019).

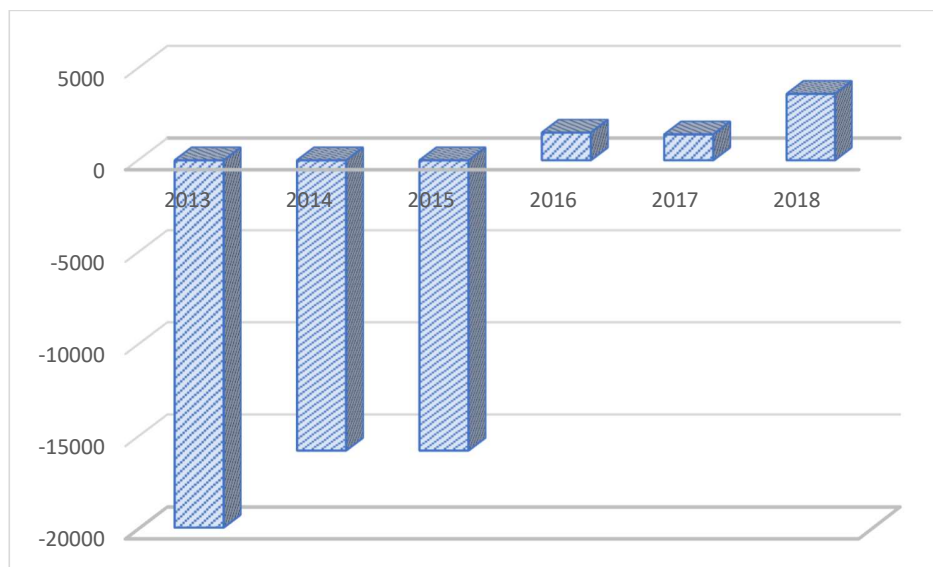
Jednym z najpopularniejszych krajów, do których Polacy emigrowali była Wielka Brytania, która jako jedno z nielicznych krajów Unii Europejskiej nie wprowadziła ograniczeń w dostępie do swojego rynku pracy gdy Polska przystępowała do UE w 2004 roku (podobnie jak na przykład Irlandia). W rezultacie liczba Polaków przebywających w Wielkiej Brytanii, wzrosła lawinowo z 58 tys. w 2001, z których większość stanowili przedstawiciele Polonii przybyli na wyspy w trakcie i bezpośrednio po II wojnie światowej, do 676 tys. w 2011 roku (Okólski i Salt, 2014).

Dane Głównego Urzędu Statystycznego z 2017 r. wskazywały, że spośród 2,5 mln Polaków przebywających za granicą (z czego prawie 2,1 mln w państwach członkowskich Unii Europejskiej) najwięcej migrantów przebywało w Wielkiej Brytanii (788 tys.), a w dalszej kolejności sytuowały się Niemcy (687 tys.), Holandia (116 tys.) i Irlandia (112 tys.). Jednocześnie, choć dynamicznie rosło zapotrzebowanie na imigrantów w Europie Środkowej, w tym również w Polsce, a dynamika wychodźstwa słabła, to jego natężenie wciąż pozostawało dość wysokie. W 2016 r. ponownie odnotowano wzrost liczby Polaków przybywających do głównych państw docelowych emigracji z Polski, czyli do Wielkiej Brytanii (o 68 tys., ok. 9%) i do Niemiec (o 32 tys., ok. 5%) (GUS 2017a).

Saldo migracji w Polsce, czyli różnica między liczbą imigrantów i emigrantów w ciągu danego roku, od początku transformacji było ujemne, co świadczy o wyraźnym charakterze emigracyjnym kraju. Przykładowo w 2013 roku wynosiło ono -19,904 osoby. W ostatnich latach jednak (dokładnie od 2016 – patrz rys. 1 poniżej), według danych GUS, miernik ten zaczyna przybierać wartości dodatnie. Następuje więc bezprecedensowa zmiana historyczna, kiedy to Polska przyjmuje więcej imigrantów niż wysyła za granicę swoich obywateli. Tym samym dokonuje się przejście migracyjne - Polska z kraju emigracyjnego staje się krajem imigracyjnym. Tu warto zauważyć, że dane GUS, biorące pod uwagę jedynie osoby dokonujące zameldowania i

wymeldowania z danej lokalizacji, tylko częściowo ukazują realne przepływy migracyjne. Dane z innych źródeł (m.in. z rynku pracy) potwierdzają jednak znaczący wzrost imigracji do Polski. Ostatni raport Eurostatu pokazuje na przykład, że w 2018 roku wydano w Polsce 328 tysięcy pozwoleń na pobyt dla cudzoziemców w celu podjęcia pracy, co stanowi 37% wszystkich pozwoleń wydanych z tego powodu w całej Unii Europejskiej, a Polska kolejny rok z rzędu jest krajem o najwyższej zarejestrowanej imigracji zarobkowej w UE (Eurostat 2019).

Rysunek 1. Saldo migracji w latach 2013-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS 2013-2019.

W tym miejscu warto przypomnieć, że już od początku lat 90. Polska zaczęła być traktowana jako cel podróży dla niektórych grup migrantów. Jedną z nich były osoby ubiegające się o azyl (Ząbek i Łodziński, 2008). Szacuje się, że ponad 100 tysięcy Czeczenów składało w Polsce podania o ochronę międzynarodową w latach 1992-2016, a ich wnioski stanowiły prawie dwie trzecie wszystkich wniosków o azyl w ostatnich dziesięcioleciach. Większość z nich traktowała Polskę jedynie jako państwo tranzytowe i opuściła kraj po uzyskaniu jakiejś formy ochrony międzynarodowej (lub jeszcze przed jej uzyskaniem) udając się do krajów Europy Zachodniej ze znaczącą diasporą czeczeńską, w tym Austrii, Belgii, Francji i Niemiec. Inni obywatele ubiegający się w znacznej liczbie o ochronę międzynarodową w ostatnich dziesięcioleciach pochodzili z Armenii, Gruzji i Afganistanu. Co ciekawe, do końca 2016 r. tylko 820 Syryjczyków ubiegało się

o azyl, a 160 z nich to syryjscy chrześcijanie zaproszeni do Polski w 2015 r. przez Fundację Estera (Górny i in. 2017: 43-46).

Jednak większość imigrantów w Polsce w ciągu ostatnich dziesięcioleci przybywała do kraju w celach edukacyjnych bądź ekonomicznych. Zagraniczni studenci byli jedną z nielicznych grup imigrantów, która przybywała do Polski jeszcze przed upadkiem komunizmu. Najliczniejsze grupy studentów zagranicznych kończących studia na polskich uczelniach w latach 70. i 80. pochodziły z Iraku (872 osoby), Syrii (778), Nigerii (423), Sudanu (311), Jemenu (290), Jordanii (188) oraz Tunezji (125) (Chilczuk, 2001). Po 1989 roku liczba obcokrajowców studiujących na polskich uczelniach znacznie wzrosła z nieco ponad 3 tys. w 1990 do ponad 10 tys. w 2005 r. W kolejnych latach popularność Polski jako celu migracji akademickich w dalszym stopniu wzrastała. W roku akademickim 2018-2019 rekordowa liczba studentów zagranicznych (78,259) była zarejestrowana na studiach w Polsce (GUS, 2019). Oprócz studentów zagranicznych zarejestrowanych na regularnych studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w Polsce, ponad 16 tysięcy obcokrajowców przyjechało do Polski w ramach wymiany Erasmus tylko w 2016 roku na przynajmniej jeden semestr nauki (FRSE, 2019).

Najwięcej imigrantów przybywających do Polski w ostatnich latach to osoby poszukujące pracy. To przede wszystkim oni przyczyniają się do historycznej transformacji migracyjnej Polski, która stała się krajem imigracyjnym. Transformacja ta jest ściśle związana ze zmianami polskiego rynku pracy i jego przeobrażeniem się z bycia „rynkiem pracodawców” do bycia „rynkiem pracowników”, z widocznymi niedoborami w większości kluczowych sektorów gospodarki oraz z sytuacją polityczno-gospodarczą na Ukrainie (Brzozowski 2019). Według Eurostatu w 2016 r. Polska zarejestrowała najwyższą liczbę dokumentów pobytowych związanych z zatrudnieniem (prawie pół miliona) dla obywateli państw trzecich spośród państw członkowskich UE (Eurostat, 2017). Najbardziej spektakularne dane dotyczą migracji sezonowej, tj. zatrudnienia w ramach tak zwanej procedury uproszczonej, czyli na podstawie deklaracji pracodawców o wyrażeniu zgody na zatrudnienie cudzoziemców na okres do sześciu miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy. W 2018 wydano 1,6 mln dokumentów tego typu. Według OECD, Polska stała się europejskim liderem w sezonowym zatrudnianiu cudzoziemców (Górny 2019:2). Zdaniem wielu badaczy ta sytuacja jest nade wszystko związana ze znaczącym wzrostem podaży ukraińskich pracowników w wyniku wybuchu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego i wywołaną przez niego recesją gospodarczą na Ukrainie. Ponadto mają na nią wpływ postępująca liberalizacja przepisów dotyczących

zatrudnienia cudzoziemców w Polsce oraz towarzyszący jej wzrost aktywności agencji rekrutacyjnych pośredniczących w zatrudnianiu cudzoziemców w Polsce (Górny i in. 2018).

Oprócz obywateli Ukrainy stanowiących zdecydowanie największą grupę imigrantów w Polsce, inne liczebnie znaczące grupy cudzoziemców pochodzą z takich krajów jak: Białoruś, Niemcy, Rosja, Wietnam, Indie i Chiny. Według Urzędu do Spraw Cudzoziemców (UDSC) obywatele wyżej wymienionych krajów stanowią największe grupy osób posiadających ważne karty pobytu w Polsce. Na dzień 15 grudnia 2019 r. w Polsce było 427,5 tys. obcokrajowców posiadających ważne karty pobytu, a Ukraińcy stanowili 51% z nich (UDSC, 2019). Warto jednak tutaj przypomnieć, że dane UDSC nie uwzględniają dużej liczby imigrantów, którzy przebywają w Polsce bez ważnych kart pobytu (Pędziwiatr, 2014). Część imigrantów niewidocznych w statystykach UDSC, można zaobserwować porównując dane UDSC ze statystykami będących w posiadaniu na przykład Polskiego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) lub też Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – co czynimy poniżej w raporcie. Jeszcze inną liczebność populacji imigrantów w kraju pokazują analizy przy wykorzystaniu tak zwanych „big data” danych o użytkownikach smartfonów, do których również odwołujemy się w dalszej części raportu. Wskazują one, że na początku 2019 roku w Polsce mieszkało 1,25 miliona samych tylko imigrantów z Ukrainy (Kisiel, 2019).

Jeśli chodzi o posiadaczy kart pobytu, większość z nich to obywatele spoza UE posiadający zezwolenie na pobyt czasowy (246 tys. – stan na 15 grudnia 2019 r.) lub cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt stały (78 tys.). Prawie 74 tys. osób to zarejestrowani obywatele UE mieszkający w Polsce. Cudzoziemcy, którzy uzyskali ochronę międzynarodową, stanowią jedynie marginalną część posiadaczy kart pobytu wydanych przez polskie władze (nieco ponad 1% wszystkich posiadaczy kart pobytu w 2019 r.). Wśród zarejestrowanych przez UDSC imigrantów mężczyźni stanowią ponad 60% wszystkich osób. Tu warto dodać, że jeszcze przed pięcioma laty w najliczniejszej grupie imigrantów, czyli wśród obywateli Ukrainy, to kobiety stanowiły zdecydowaną większość (Pędziwiatr 2014: 140). To na ich pracę (m.in. w sektorze opieki) było największe zapotrzebowanie. Ta sytuacja w ostatnich latach uległa diametralnej zmianie.

Do 2014 roku wśród imigrantów z Ukrainy dominowali mieszkańcy pochodzący z zachodniej jej części. W ostatnich pięciu latach widoczne jest zwiększenie zaangażowania w procesy migracyjne osób z innych części Ukrainy, w tym z centralnej i wschodniej części kraju. Emigracja z Ukrainy do Polski nie jest już traktowana jako strategia ekonomicznego przetrwania

wśród obywateli Ukrainy o najtrudniejszej sytuacji gospodarczej. W świetle najnowszych badań coraz więcej migrantów deklaruje, że przybyli do Polski w poszukiwaniu lepszych dochodów, a nie z powodu braku pracy na Ukrainie. Migranci ci coraz częściej posiadają lepsze wykształcenie, wykonują zróżnicowane zawody, lepiej zarabiają i pną się po kolejnych szczeblach kariery zawodowej zajmując już nie tylko najniższe stanowiska pracy, ale również stanowiska menadżerskie (Górny 2019: 3-4).

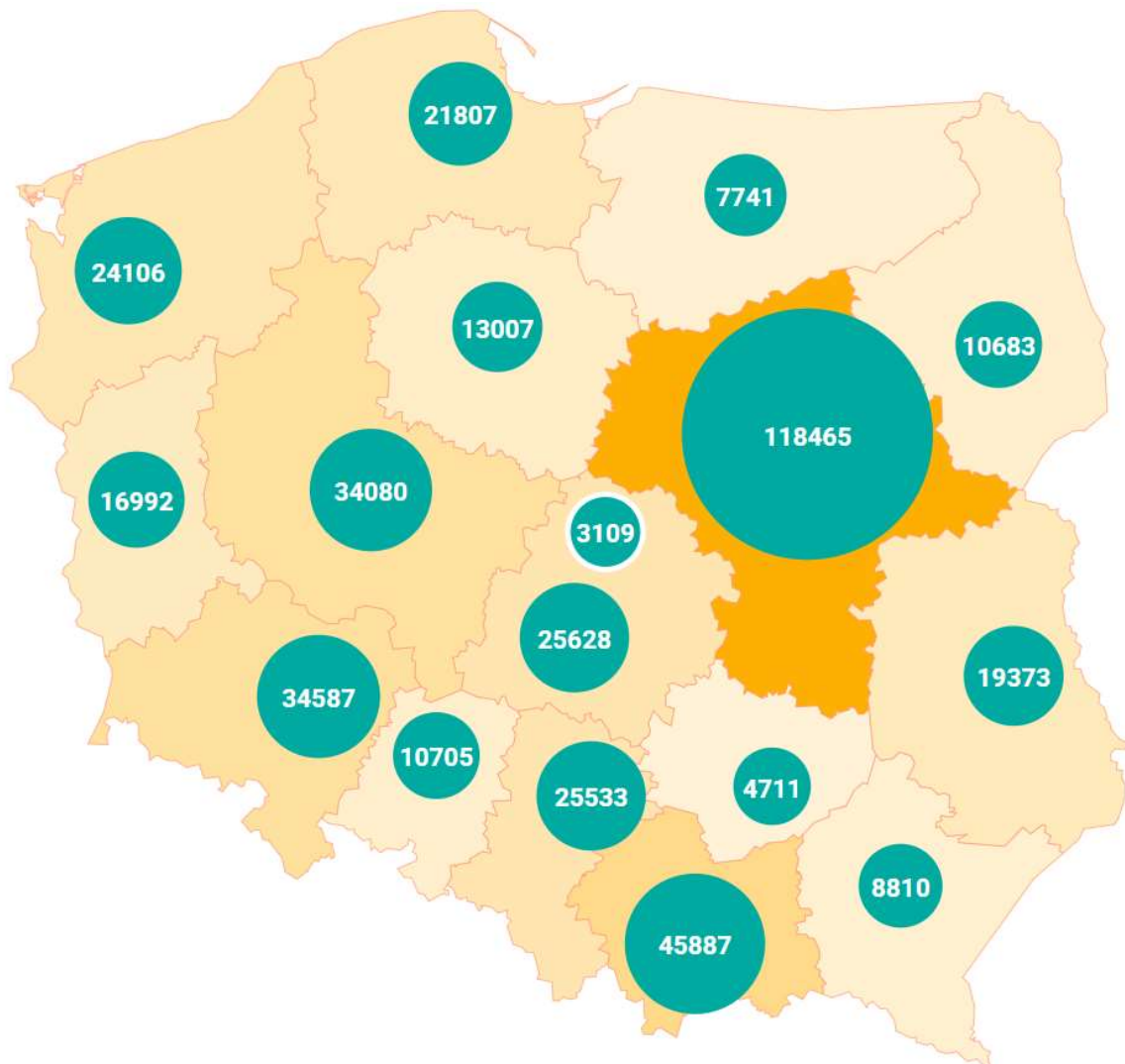
Migranci w Polsce mieszczą się zazwyczaj w grupie wiekowej 20-39 lat lub 40-59 lat, a więc w wieku o najwyższej produktywności (zob. np. Stonawski 2014). Wśród najmłodszych imigrantów, w wieku poniżej 20 lat, są również osoby wymienione powyżej, które zdecydowały się przyjazd do Polski w celach podjęcia studiów na jednej z krajowych uczelni wyższych (UDSC, 2019).

Imigranci przybywający do Polski najczęściej osiedlają się w dużych metropoliach. Stolica położona w województwie mazowieckim jest zdecydowanie najbardziej popularnym miejscem zamieszkania obcokrajowców. Niemniej jednak wśród cudzoziemców decydujących się na zamieszkanie w Polsce wzrasta zainteresowanie również innymi regionami Polski. W ten sposób obecna sytuacja znacznie różni się od tej sprzed przejścia migracyjnego, kiedy to zjawisko imigracji miało wyraźny charakter wyspowy - dotyczyło tylko niektórych części kraju, podczas gdy w innych obecność obcokrajowców była dużo mniej zauważalna (por. Pędziwiatr, 2014). Dane z spisu powszechnego 2011 wykazały wyraźną korelację między głównymi obszarami koncentracji imigrantów, a poziomem rozwoju gospodarczego i dobrobytu tych miejsc (GUS, 2013). Aktualnie imigranci są bardziej równomiernie rozproszeni po całym kraju, a niektóre kategorie migrantów (na przykład wysoko wykwalifikowani) mogą być bardziej obecni niekoniecznie na Mazowszu, ale w innych regionach (np. w Małopolsce) (zob. rys. 2). Wyraźnie widać również, że oprócz Warszawy bardzo ważnymi miejscami, które przyciągają imigrantów są największe miasta Polski, a wśród nich Kraków, Wrocław i Poznań.²

---

² Znaczący wzrost rozproszenia geograficznego migrantów z Ukrainy zaobserwowali również inni badacze analizujący przepływy migracyjne związane z tzw. procedurą uproszczoną (por. Górny i Śleszczyński 2019)

Rysunek 2. Rozmieszczenie imigrantów posiadających ważne karty pobytu na mapie Polski

Źródło: UDSC 2019.

3. Stan i struktura populacji imigrantów w Krakowie według najnowszych danych

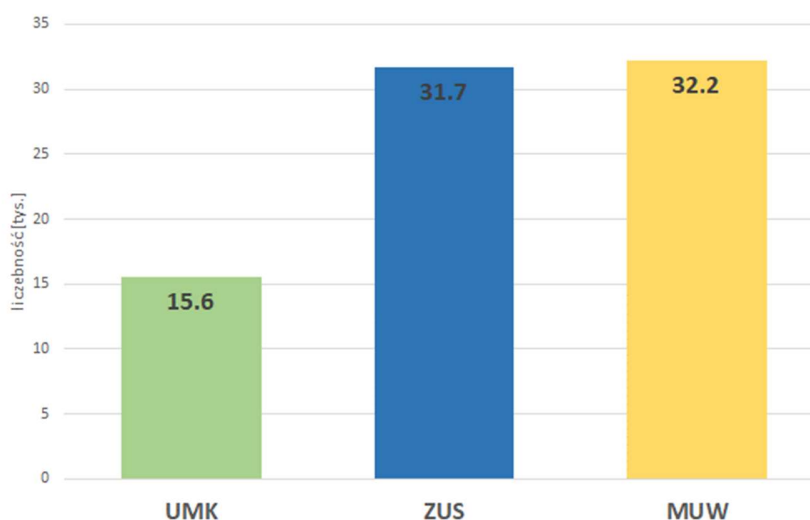
Liczba obcokrajowców w Krakowie

Liczba obcokrajowców przebywających w Krakowie różni się znacząco w zależności od źródła danych. W niniejszej części raportu prezentujemy: (1) dane meldunkowe na pobyt czasowy i stały z Urzędu Miasta Krakowa (dalej UMK - baza TERYT), (2) dane z bazy wniosków o

zalegalizowanie pobytu na terytorium RP z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (MUW), oraz (3) dane z rejestru ubezpieczonych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS).

Największą liczbę osób z obywatelstwem innym niż polskie w Krakowie znaleźć można w bazie MUW. Na dzień 1 lipca 2019 roku znajdowało się w niej 32,2 tysiąca obcokrajowców o zalegalizowanym pobycie – 71% wszystkich zarejestrowanych w województwie (około 45,5 tys. osób). Według ZUS obcokrajowców objętych ubezpieczeniem emerytalnym i/lub rentowym było 31,7 tys. (stan na 31 października 2019), co stanowi około 54% wszystkich ubezpieczonych obcokrajowców w Małopolsce (58,4 tys. osób). W tym samym czasie Urząd Miasta Krakowa zanotował 15,6 tys. meldunków osób z obcym obywatelstwem (zob. rys. 3) (stan na 1.11.2019).

Rysunek 3. Liczba obcokrajowców w Krakowie w 2019 roku według źródła danych

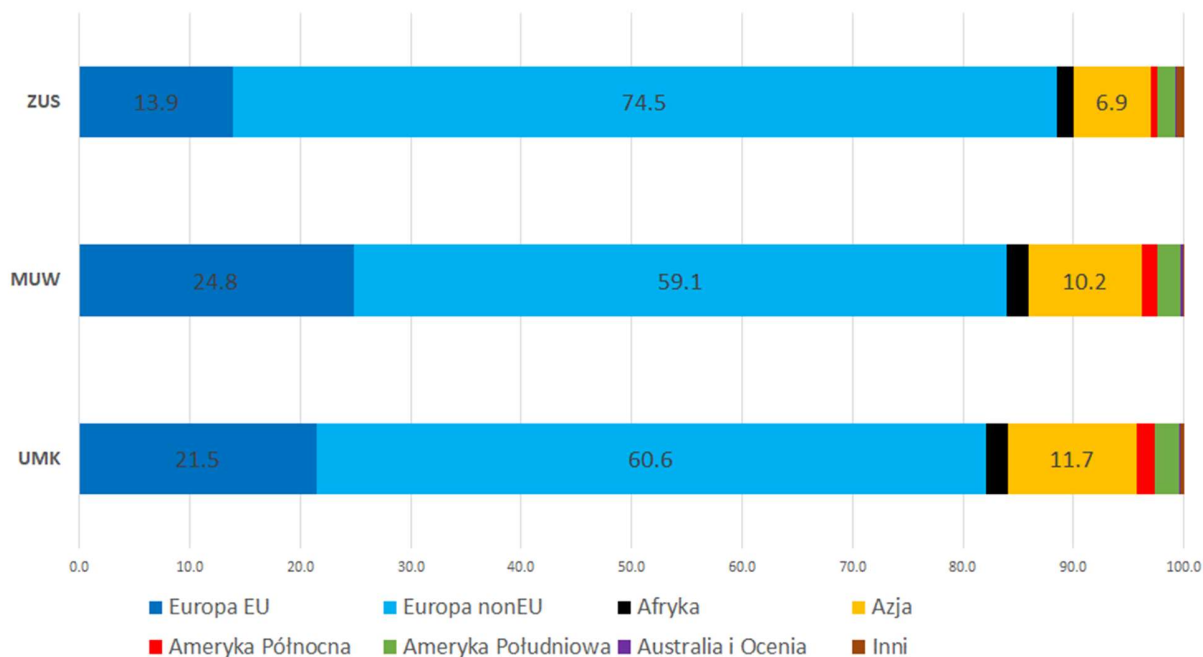
Źródło: opracowanie własne na podstawie: UMK 2019, MUW 2019, ZUS 2019.

Struktura obcokrajowców według kontynentu i kraju obywatelstwa

Zdecydowaną większością imigrantów w Krakowie są osoby z obywatelstwem jednego z krajów europejskich. Stanowią oni powyżej 80% obcokrajowców. Dane UMK wskazują na 82%, MUW na 84% podczas gdy ZUS na 88% (zob. rys. 4). Wśród Europejczyków zdecydowana większość pochodzi z krajów spoza Unii Europejskiej (UE). Dane MUW i UMK wskazują, że jest ich około 60% ogółu imigrantów (około 70% obcokrajowców z Europy). ZUS podaje, że jest ich prawie 75% ogółu (84% migrantów z Europy). Są to w szczególności obywatele Ukrainy. W danych ZUS

Europejczyków spoza UE jest 75% zarejestrowanych obcokrajowców, podczas gdy UMK i MUW wskazują na około 60% przebywających w Krakowie.

Rysunek 4. Struktura obcokrajowców według regionu obywatelstwa w Krakowie w 2019 roku

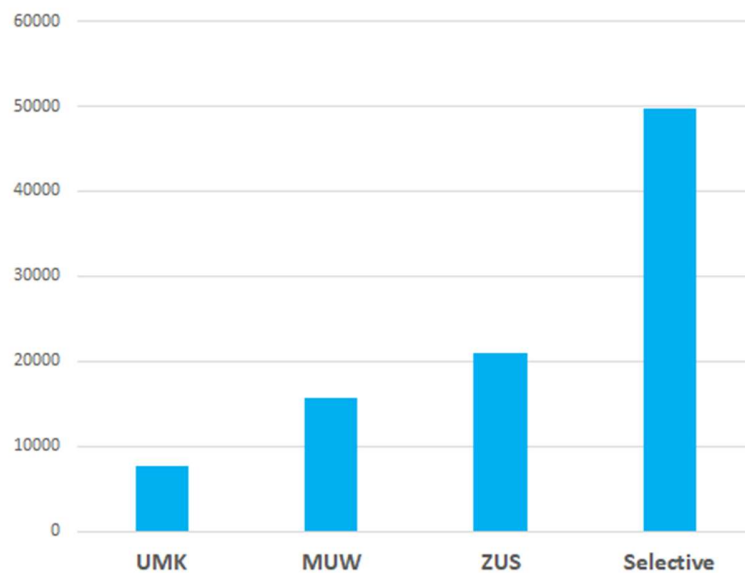

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UMK 2019, MUW 2019, ZUS 2019.

Kolejną po Europejczykach znaczącą grupę obcokrajowców stanowią imigranci z obywatelstwem krajów azjatyckich. W tym przypadku największy udział zanotował UMK – 12% (1,8 tys. osób), MUW – 10% (3,3 tys. osób), a ZUS wskazuje na około 7% (2,2 tys. jednostek) (zob. rys. 4). Żadna z pozostałych grup nie przekroczyła 1000 osób, a ich udział w strukturze nie jest wyższy niż 2,5% ogółu obcokrajowców w Krakowie. Według ZUS imigrantów z Ameryki Południowej było 533 (1,7%), z Afryki – 512 (1,6%), z Ameryki Północnej – 198 (1,3%), a z Australii i Oceanii – 16 (0,2%) zarejestrowanych. Taka sama kolejność jest zachowana w danych meldunkowych UMK: Ameryka Południowa – 345 (2,2%), Afryka – 298 (1,9%), Ameryka Północna – 245 (1,6%) oraz Australia i Oceania – 25 osób (0,2%). Z kolei w bazie wojewódzkiej cudzoziemców legalizujących pobyt po migrantach europejskich kolejnymi grupami są obywatele: Ameryki Południowej – 675 (2,1%) Afryki – 629 (2%), Ameryki Północnej – 483 (1,5%) oraz Australii i Oceanii – 47 osób (0,1%).

We wszystkich analizowanych bazach obywatele Ukrainy stanowili największą grupę imigrantów. Dane pochodzące z legalizacji pobytu MUW zawierają 15,7 tys. osób z tego kraju (zob. rys. 5). Z kolei informacje z meldunków UMK pokazują liczbę 7,7 tys. osób. Wyższą liczebność przedstawiają dane o ubezpieczonych ZUS – sięgającą około 21 tys. osób. Dane typu „big data” od użytkowników telefonów komórkowych dostarczone nam przez firmę Selectivv i omawiane przez nas szerzej w ostatniej części opracowania wskazują na jeszcze wyższą liczbę migrantów z tego kraju. Oszacowania tej firmy wskazują na około 50 tys. Ukraińców przebywających w Krakowie w 2019 roku.

Rysunek 5. Liczba obywateli Ukrainy w Krakowie w 2019 roku według źródła danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UMK 2019, MUW 2019, ZUS 2019 i Selectivv 2019.

Poza Ukrainą w pierwszej dziesiątce krajów pochodzenia migrantów znajdują się kraje Unii Europejskiej, takie jak Włochy, Hiszpania, Francja, Niemcy i Wielką Brytania (zob. tab. 1). Obywatelami Europy spoza UE są najczęściej Białorusini oraz Rosjanie. Spoza Europy w pierwszej dziesiątce możemy odnaleźć Hindusów oraz Wietnamczyków. We wszystkich źródłach danych pierwsza dziesiątka krajów skąd pochodzą imigranci stanowi więcej niż 70% wszystkich zarejestrowanych obcokrajowców.

Tabela 1. Ranking krajów pochodzenia obcokrajowców wg liczby obcokrajowców w 2019 roku [dane w tys.]

Pozycja	UMK		MUW		ZUS	
	Kraj	Liczba	Kraj	Liczba	Kraj	Liczba
1	UKRAINA	7.7	UKRAINA	15.8	UKRAINA	21.0
2	ROSJA	0.8	ROSJA	1.4	BIAŁORUŚ	1.2
3	BIAŁORUŚ	0.7	BIAŁORUŚ	1.3	WŁOCHY	0.7
4	WŁOCHY	0.6	WŁOCHY	1.1	ROSJA	0.7
5	INDIE	0.5	INDIE	0.9	INDIE	0.6
6	HISZPANIA	0.3	HISZPANIA	0.9	HISZPANIA	0.5
7	WIETNAM	0.3	FRANCJA	0.8	GRUZJA	0.4
8	FRANCJA	0.3	WIELKA BRYTANIA	0.7	FRANCJA	0.4
9	WIELKA BRYTANIA	0.3	NIEMCY	0.6	RUMUNIA	0.3
10	NIEMCY	0.2	RUMUNIA	0.5	WIETNAM	0.3
x	<i>RAZEM</i>	11.6	x	23.9	x	26.1
x	<i>UDZIAŁ</i>	75%	x	74%	x	82%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: UMK 2019, MUW 2019, ZUS 2019

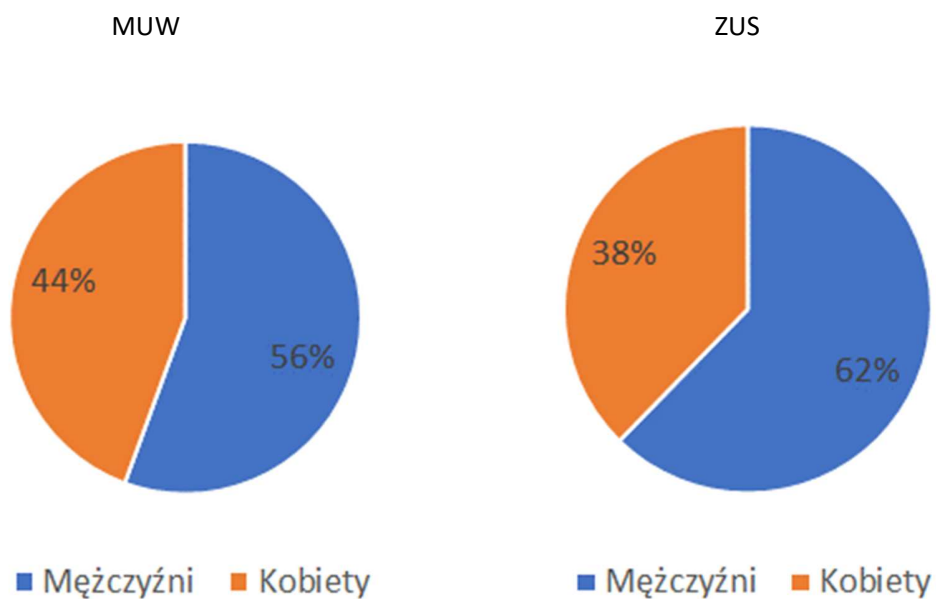
Struktura populacji obcokrajowców według wieku i płci

Wśród obcokrajowców w Krakowie w 2019 przeważali mężczyźni. Dane z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego wskazują, że mężczyźni stanowili 56% populacji imigrantów, podczas gdy informacje z ZUS podają nawet większy udział na poziomie 62% (zob. rys. 6)³. Ta różnica może wynikać między innymi z większego udziału kobiet zagranicznych w gospodarce nieformalnej (na przykład w sektorze opieki) i pracy bez odprowadzania składki na ubezpieczenia społeczne. Dane z badań prowadzonych w ubiegłych latach wśród studentów zagranicznych na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie oraz Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego pokazały, że znaczna część studentów pracowała bez żadnej formalnej umowy (Brzozowski i Pędziwiatr 2015, Mucha i Pędziwiatr 2019).

³ Dane otrzymane z UMK nie zawierają innych charakterystyk obcokrajowców niż obywatelstwo i miejsce zamieszkania. Dlatego rezultaty z tego źródła nie są obecne we wszystkich częściach niniejszego opracowania.

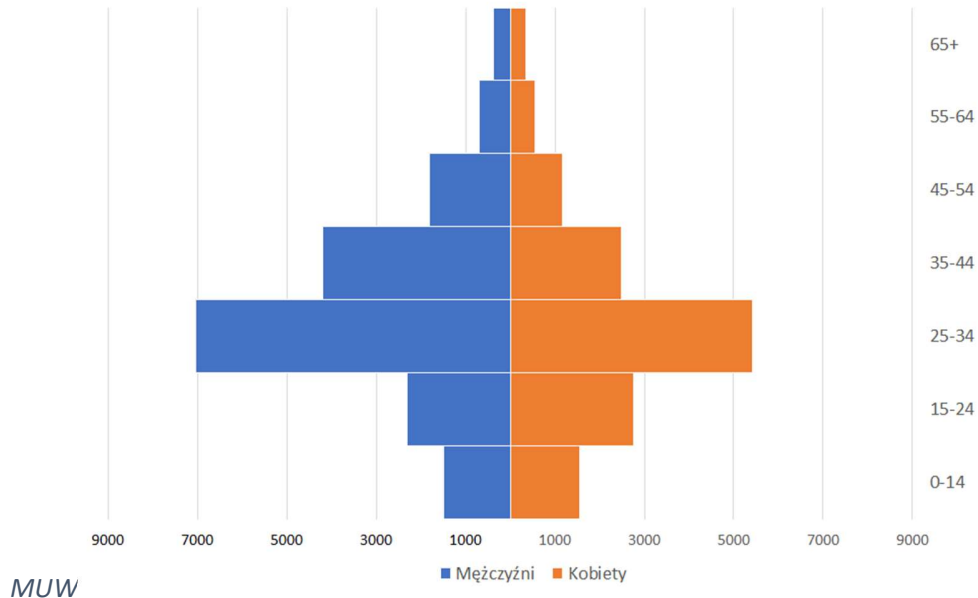
Rysunek 6. Struktura populacji obcokrajowców w Krakowie według płci w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: MUW 2019 i ZUS 2019.

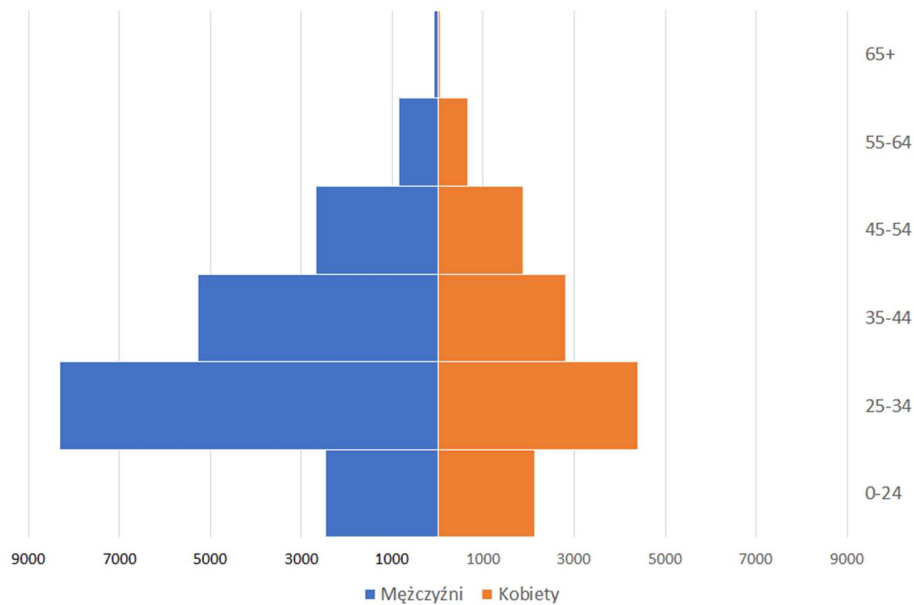
Przeprowadzona analiza potwierdza, że imigrantami w Krakowie są przede wszystkim młodzi dorośli. Dane ZUS wskazują, że około 40% obcokrajowców było w wieku 25-34 lat. Kolejną grupą były osoby w wieku 35-44 stanowiące 25,5% populacji. Podobne wartości odnajdujemy w danych z MUW, gdzie wyżej wymienione grupy stanowią odpowiednio 39% i 21% imigrantów. Widoczne jest to wyraźnie na piramidach wieku populacji przedstawionych na rysunku 7 i 8. Warto przy tym zwrócić uwagę, że dane MUW ukazują większy procentowo udział kobiet niż mężczyzn w przedziale wieku 15-24. W tej grupie migrantów są nade wszystko studenci, o których szerzej traktujemy poniżej. Pokazujemy tam, że kobiety dominują wśród studentów zagranicznych na uczelniach krakowskich, w tym na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, gdzie jest ich najwięcej.

Rysunek 7. Struktura ludności z obywatelstwem zagranicznym według wieku i płci w 2019 według danych MUW

Źródło: opracowanie własne na podstawie: MUW 2019.

Rysunek 8. Struktura ludności z obywatelstwem zagranicznym według wieku i płci w 2019 według danych ZUS

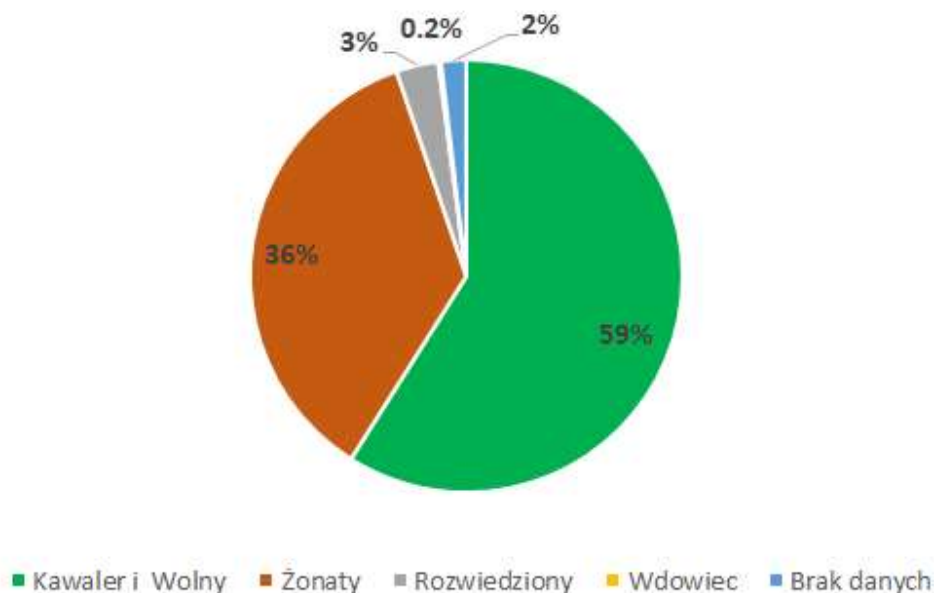

Źródło: opracowanie własne na podstawie: ZUS 2019.

Struktura populacji obcokrajowców według stanu cywilnego

W 2019 roku wśród obcokrajowców dominowały osoby stanu wolnego według danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. W populacji mężczyzn 59% osób deklaroowało, że są kawalerami albo też stanu wolnego (zob. rys. 9). Żonatyh było około 36%. Resztę stanowili rozwiedzeni (3%) oraz wdowcy (0,2%).

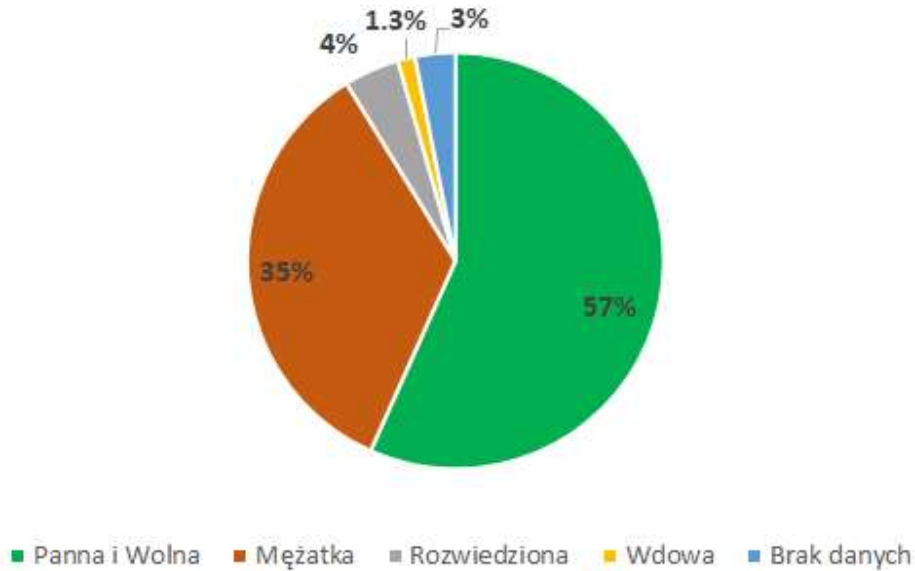
Rysunek 9. Struktura populacji obcokrajowców płci męskiej według stanu cywilnego w Krakowie w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

Podobną strukturę zaobserwować można w populacji kobiet. Wśród nich 57% zadeklarowało stan wolny (panna lub stanu wolnego) (zob. rys. 10). Mężatek było około 35%, rozwiedzionych 4% a wdów – 1,3% kobiet legalizujących pobyt na terytorium RP. Tego typu struktura populacji imigranckiej w mieście według stanu cywilnego potwierdza z jednej strony jej młodość i uchwycił moment przed formowaniem się rodzin i zmianami stanu cywilnego. Może również świadczyć o wczesnej fazie procesów migracyjnych, w których nie nastąpił jeszcze etap formowania się i łączenia rodzin.

Rysunek 10. Struktura populacji obcokrajowców płci żeńskiej według stanu cywilnego w Krakowie w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

Struktura populacji obcokrajowców według wykształcenia

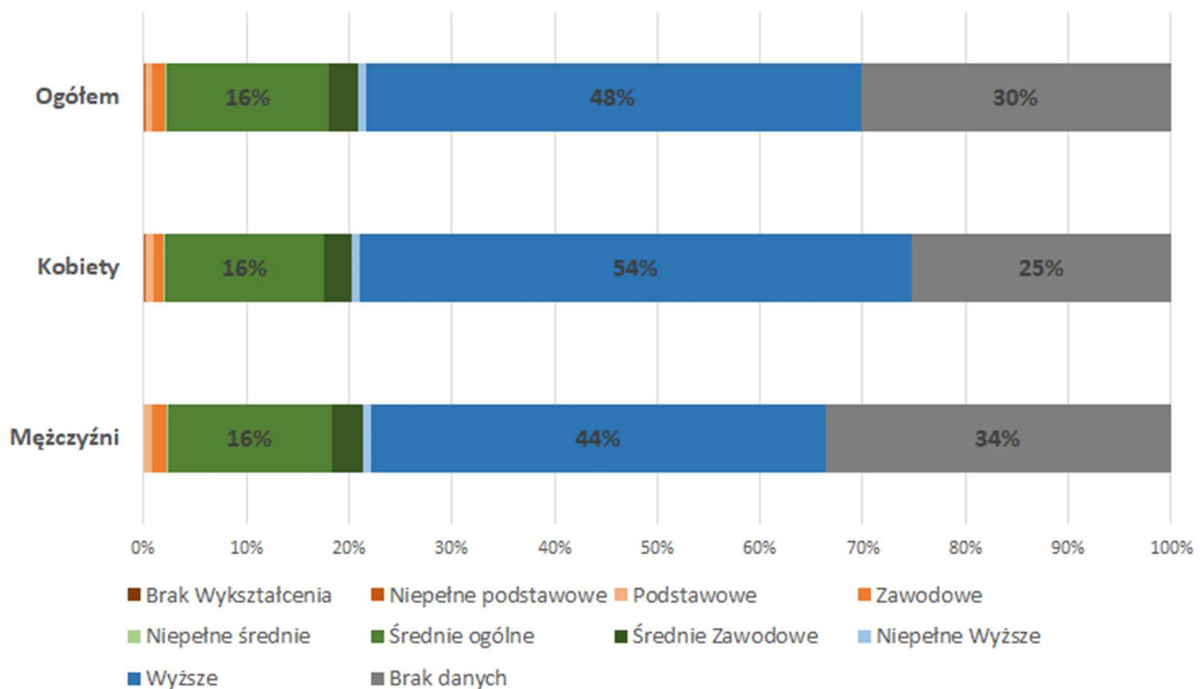
Obcokrajowcy przebywający w Krakowie cechują się wysokim poziomem wykształcenia. Wśród osób w wieku 25 i więcej lat, które zadeklarowały swój poziom edukacji podczas procedury legalizacji swojego pobytu na terytorium RP (MUW) 69% posiadało wykształcenie wyższe (zob. tab. 2). Nieco lepiej wykształcona okazała się być populacja kobiet, w której aż 72% zadeklarowało ten poziom edukacji. Wśród mężczyzn udział tej grupy wyniósł natomiast 67%. Obserwacja ta może być jednak obarczona błędem, ponieważ aż 30% obcokrajowców nie zadeklarowało wykształcenia (zob. rys. 11). Dla porównania, według Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku udział osób z wyższym wykształceniem w populacji w wieku 25 i więcej lat w Krakowie wynosił około 36% (GUS 2011). Pozostała część populacji obcokrajowców posiadała wykształcenie średnie (ogólne, zawodowe lub niepełne wyższe) – wśród mężczyzn 30%, a kobiet – 25% (tab. 2). Niewielki odsetek posiadał wykształcenie poniżej średniego – około 3% populacji.

Tabela 2. Struktura wykształcenia wśród obcokrajowców w wieku 25 i więcej lat legalizujących pobyt w RP, które zadeklarowały wykształcenie, w Krakowie w 2019 według danych MUW

Wykształcenie	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Brak Wykształcenia	0%	0%	0%
Niepełne podstawowe	0%	0%	0%
Podstawowe	1%	1%	1%
Zawodowe	2%	1%	2%
Niepełne średnie	0%	0%	0%
Średnie ogólne	24%	21%	23%
Średnie Zawodowe	5%	3%	4%
Niepełne Wyższe	1%	1%	1%
Wyższe	67%	72%	69%

Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

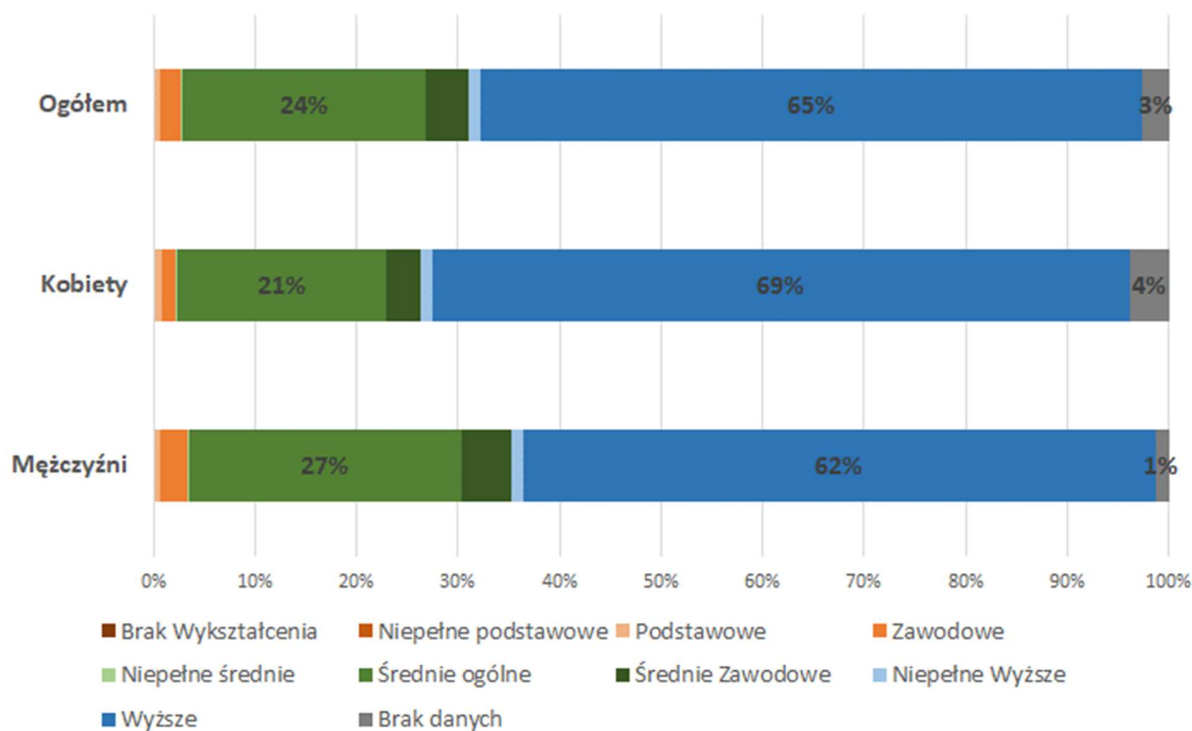
Rysunek 11. Struktura wykształcenia wśród obcokrajowców w wieku 25 i więcej lat legalizujących pobyt w RP w Krakowie w 2019 według danych MUW

Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

Podobnym poziomem wykształcenia co ogół imigrantów cechuje się populacja osób z obywatelstwem ukraińskim (zob. rys. 12). Wśród deklarujących wykształcenie w wieku 25 i więcej lat 67% wskazało na poziom wyższy. Lepiej wykształcona jest populacja kobiet posiadająca 71% osób z najwyższym poziomem wykształcenia. Wśród mężczyzn udział ten wynosił 63%. Struktura ta wskazuje, że imigranci ukraińscy stanowią elitę swojego kraju pod względem wykształcenia. Na Ukrainie w 2015 roku według szacunków Lutz i in. (2018) było jedynie około 20% osób w wieku 25 i więcej lat posiadających wykształcenie powyżej średniego (ang. post-secondary and higher). Interesującym jest także niski w porównaniu z ogółem obcokrajowców odsetek Ukraińców niedeklarujących poziomu edukacji podczas legalizacji pobytu na terytorium RP. Zaledwie 3% osób nie podało wykształcenia, podczas gdy w całej populacji obcokrajowców było to aż 30%.

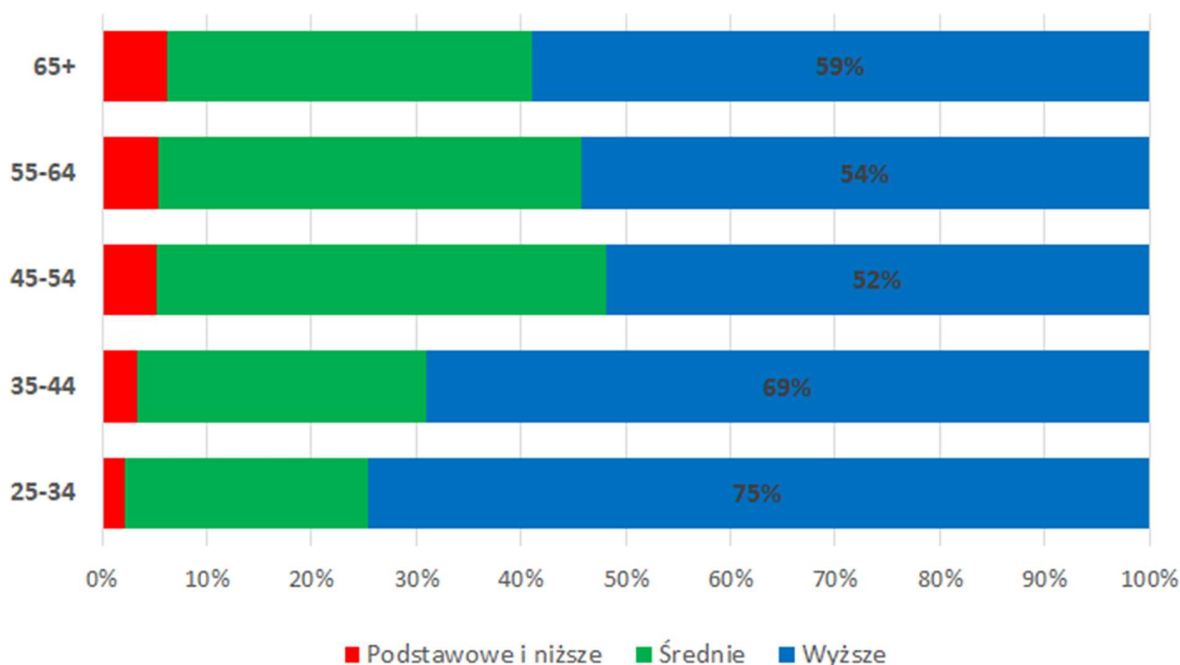
Rysunek 12. Struktura wykształcenia wśród Ukraińców w wieku 25 i więcej lat legalizujących pobyt w RP w Krakowie w 2019 według danych MUW

Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

Analizując poziom wykształcenia imigrantów można również zaobserwować, że młodsze grupy wieku charakteryzują się wyższym poziomem wykształcenia. W populacji w wieku 25-34 i 35-44 lat ponad 70% posiadało wykształcenie wyższe, podczas gdy w starszych grupach wieku była to wartość na poziomie około 55% (zob. rys. 13). Najniższy odsetek osób z wyższym wykształceniem zaobserwowano wśród osób wieku 45-54 lat – 52%. Dla porównania, w całym Krakowie w 2011 roku udział osób z wyższym wykształceniem w wieku 25-34 wynosił 57% a wieku 35-44 – 41% (NSP2011).

Rysunek 13. Struktura populacji obcokrajowców według wieku i wykształcenia w Krakowie w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

Struktura populacji imigrantów według kategorii podejmowanej pracy

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) dostarcza informacji o rodzaju pracy podejmowanej przez obcokrajowców według sekcji PKD. Wśród nich najczęściej wybieraną kategorią była działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierającą (zob. tab. 3). Taką sekcję wybrało około 27% ubezpieczonych imigrantów. Są to różnorakie prace, które łączy jedna cecha wspólna

– realizowane są w ramach kontraktów z agencjami pracy tymczasowej. Kolejnymi grupami były osoby wykonujące prace w budownictwie (10,8%), informacji i komunikacji (10,3%) oraz te związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (9,4%), a także działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (9,3%). Z zestawienia tego wynika, że obcokrajowcy w Krakowie zatrudniani są przede wszystkim w branży usługowej⁴.

Tabela 3. Struktura branży zatrudnienia obcokrajowców w Krakowie według sekcji PKD w 2019 według danych ZUS

Sekcja PKD	Ogółem
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	27.3%
BUDOWNICTWO	10.8%
INFORMACJA I KOMUNIKACJA	10.3%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	9.4%
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	9.3%
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	7.6%
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	5.1%
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	4.3%
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	2.6%
EDUKACJA	2.6%
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	1.7%
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	1.6%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	1.0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	0.6%
ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE	0.2%
DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ	0.2%
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	0.0%
GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	0.0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS 2019.

⁴ Dalsza pogłębiona analiza sektorów zatrudniających imigrantów w oparciu o rejestry Zakładu Ubezpieczeń Społecznych znajduje się w rozdziale 6 niniejszego opracowania.

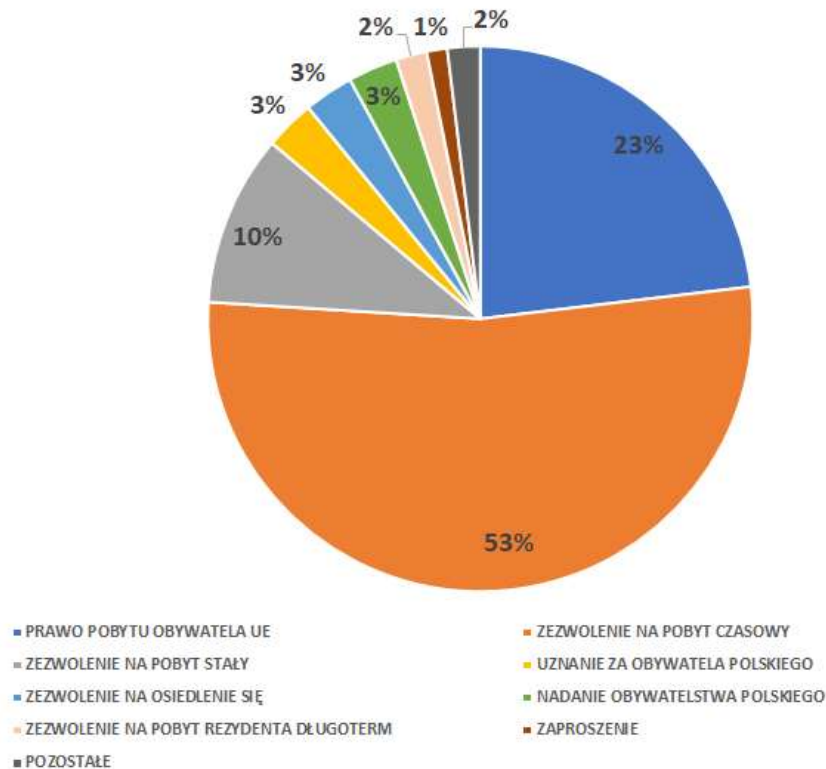

Typy spraw wśród osób legalizujących pobyt na terytorium RP

Dane z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego wskazują, że ponad połowa obcokrajowców w Krakowie posiada zezwolenie na pobyt czasowy. Było to 53% spraw, czyli około 17 tys. osób. Tak znaczący udział obcokrajowców posiadających zezwolenie na pobyt czasowy w całej populacji imigranckiej może być traktowany jako wskaźnik nowości procesów imigracyjnych do miasta i regionu. Może być również symptomem migracji tymczasowych lub formą migracji niepełnych zdefiniowanych przed laty przez Marka Okólskiego w odniesieniu do mobilności zagranicznej Polaków jako „ruch wędrownikowy cyrkulujących, pojedynczych członków gospodarstw domowych w poszukiwaniu pracy za granicą (niezależnie od jego wewnętrznego zróżnicowania)” (2001).

Kolejną grupą byli obcokrajowcy wykorzystujący prawo pobytu obywatela Unii Europejskiej - około 7,5 tys. (23% spraw). Około 10% starało się o pobyt stały na terytorium RP (3,3 tys. osób) (zob. rys. 14). 3% obcokrajowców starało się o uznanie obywatelstwa polskiego (około 1 tys. osób), a kolejne 3% o nadanie obywatelstwa polskiego. Podobna liczba imigrantów legalizowała swój pobyt poprzez otrzymanie zezwolenia na osiedlenie. Zezwolenie na pobyt stały rezydenta długoterminowego stanowiło 2% spraw. Osób wykorzystujących zaproszenie było około 1%. Pozostałe sprawy stanowiły około 2%, w tym między innymi legalizację pobytu dla członków rodzin oraz nabycia obywatelstwa polskiego.

Rysunek 14. Struktura spraw o legalizację pobytu na terytorium RP wśród obcokrajowców w Krakowie

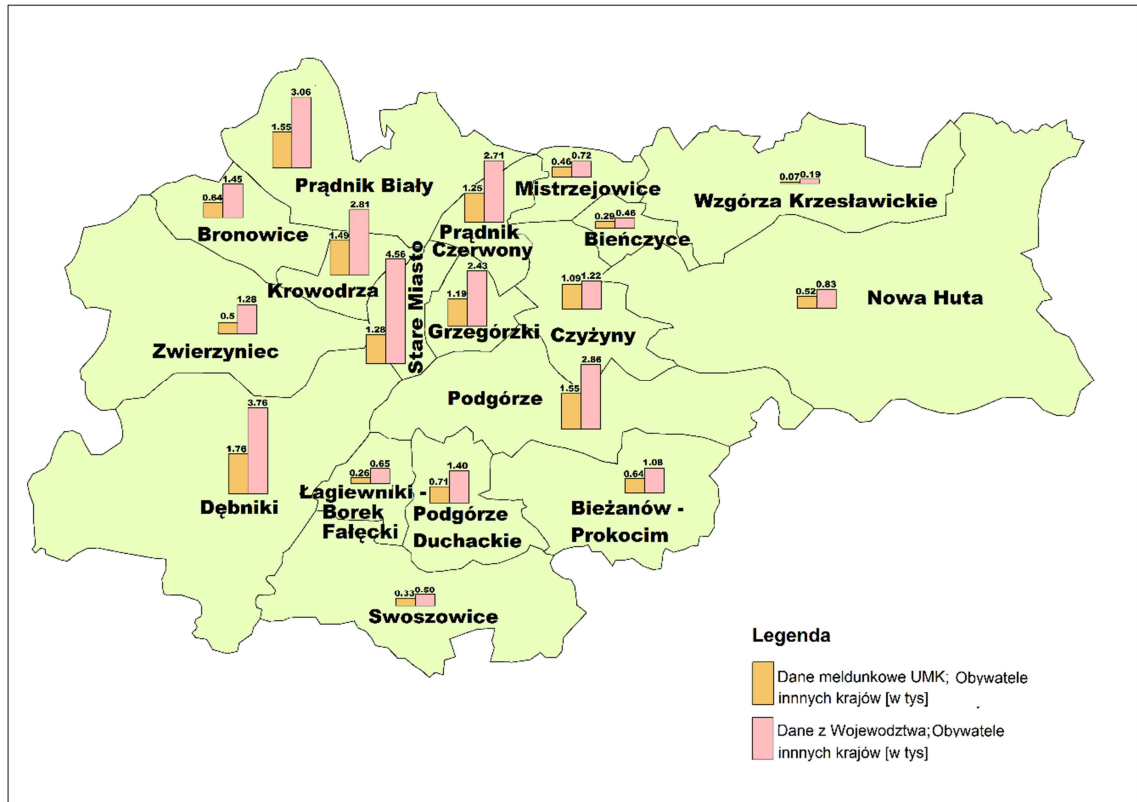
Źródło: opracowanie własne na podstawie MUW 2019.

4. Rozmieszczenie przestrzenne imigrantów w Krakowie

W 2019 roku według danych meldunkowych UMK największa liczba obcokrajowców mieszkała w dzielnicy Dębniki – 1,8 tys. osób (zob. rys. 15), co stanowiło 2,7% mieszkańców tej dzielnicy (zob. tab. 4 i rys. 16). Kolejnymi dzielnicami pod względem liczby imigrantów był Prądnik Biały – 1,6 tys. osób (2,1%) oraz Bieżanów-Prokocim – 1,5 tys. obcokrajowców (1%). Najmniejszą liczbę zanotowano na Wzgórzach Krzesławickich – zaledwie 69, w Łagiewnikach-Borku Fałęckim – 255 oraz Bieńczycach – 285 osób. Jednak pod względem udziału imigrantów wśród zameldowanych mieszkańców najwyższy wynik zanotowano w dzielnicy Krowodrza – 4,3% mieszkańców - w granicach, której znajduje się miasteczko studenckie AGH, na którym mieszka wielu studentów zagranicznych nie tylko z AGH, ale również innych uczelni krakowskich. Nieco

mniejsze udziały widoczne były w dzielnicach Bieżanów-Prokocim (3,8%), Grzegórzki (3,7%) oraz Stare Miasto (3,5%). Poniżej 1% zaobserwowano w trzech dzielnicach Krakowa – Wzgórza Krzesławickie, Bieńczyce oraz Mistrzejowice.

Rysunek 15. Liczba obcokrajowców w dzielnicach m. Krakowa w 2019 roku według źródła

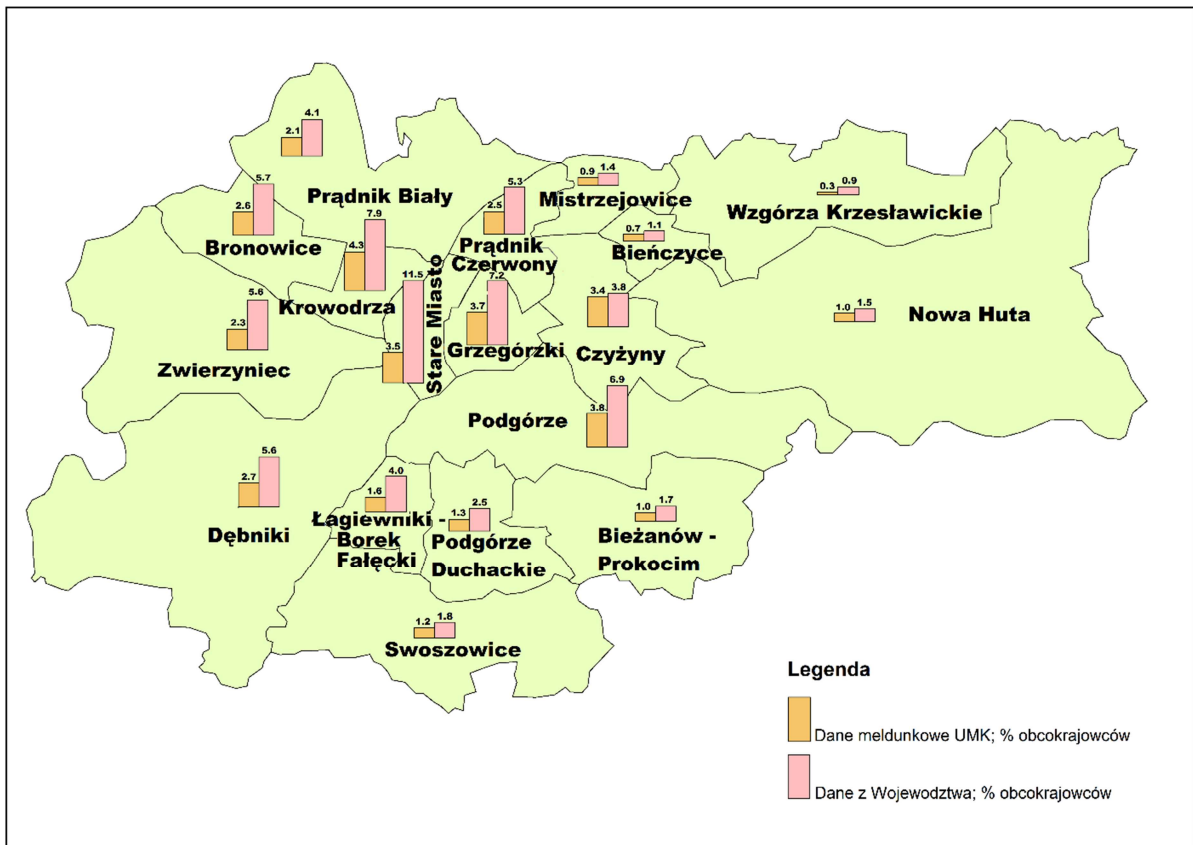

Źródło: opracowanie własne na podstawie UMK 2019 i MUW 2019.

Odmienne wyniki dostarcza analiza danych pochodzących z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. Najwięcej imigrantów podczas występowania o rejestrację swojego pobytu na terytorium Polski zadeklarowało pobyt na terenie Starego Miasta – 4,6 tys. osób, co stanowiłoby około 11,5% zameldowanych w tej dzielnicy (zob. tab. 4 i rys. 15 i 16). 3,8 tys. wskazywało natomiast na zamieszkiwanie dzielnicy Dębniki (5,6% zameldowanych), a 3,1 tys. osób - Prądnik Biały (4,1%). Tak jak w przypadku danych z UMK niewielka liczba imigrantów deklarowała w dokumentach o legalizację swojego pobytu Wzgórza Krzesławickie – 185 osób, Bieńczyce – 462 i Swoszowice – 502. Według tych danych najwyższy udział imigrantów wśród mieszkańców

zanotowano w centralnych dzielnicach Krakowa - Stare Miasto (11,5%), Krowodrza (7,9%), Grzegórzki (7,2%) oraz Podgórze (6,9%), a najniższy w dzielnicy Wzgórze Krzesławickie – 0,9%. Warto tutaj jednocześnie podkreślić, że urzędnicy MUW przyjmujący od obcokrajowców wnioski o legalizację pobytu, wprowadzają do systemu adresy deklarowane przez cudzoziemców we wnioskach. To czy dana osoba rzeczywiście mieszka pod wskazanym adresem może być weryfikowane na późniejszym etapie postępowania. Bardzo liczne deklaracje adresowe w centrum miasta wynikają naszym zdaniem jedynie z tymczasowego pobytu obcokrajowców w ulokowanych najczęściej w tej części miasta hotelach i hostelach.

Rysunek 16. Udział obcokrajowców w populacji dzielnic m. Krakowa w 2019 roku według źródła

Źródło: opracowanie własne na podstawie UMK 2019 i MUW 2019.

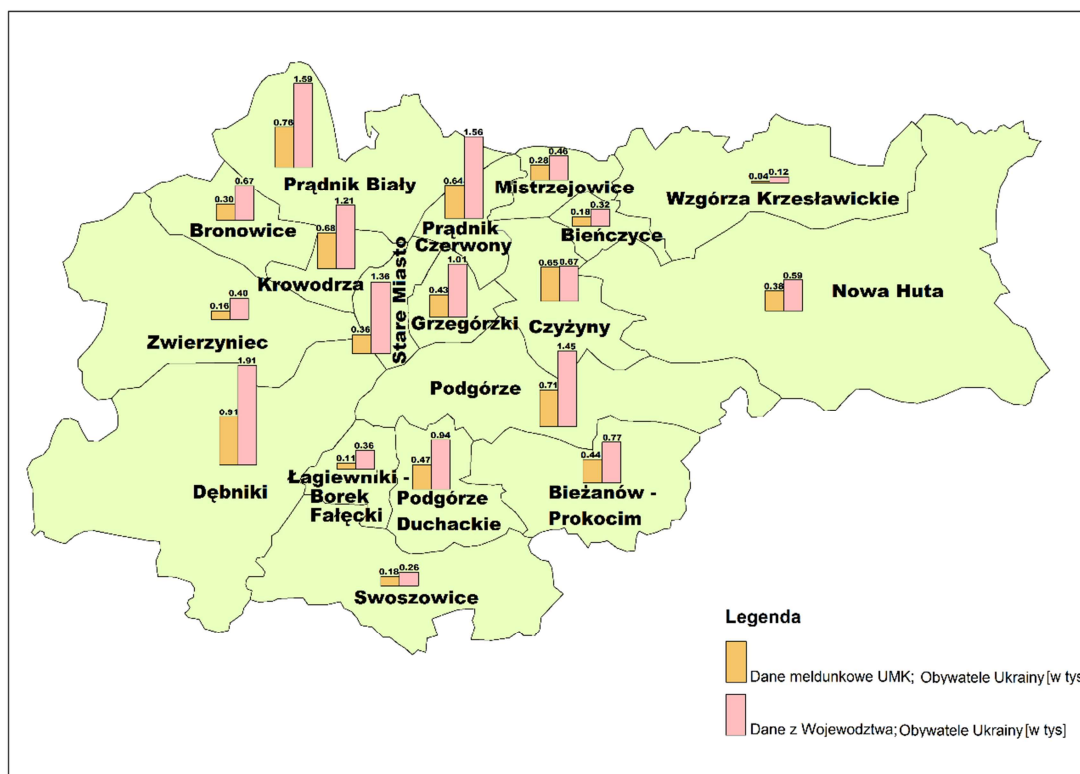
Tabela 4. Obcokrajowcy w Krakowie według dzielnic w 2019 roku

Źródło		UMK					MUW			
Nr dzielnicy	Dzielnica	Zameldowani	Obcokrajowcy		Ukraińcy		Obcokrajowcy		Ukraińcy	
		liczba [tys.]	liczba [tys.]	udział	liczba [tys.]	udział w populacji obcokrajowców	liczba [tys.]	udział*	liczba [tys.]	udział w populacji obcokrajowców
1	Stare Miasto	36.4	1.3	3.5%	0.4	28%	4.6	11.5%	1.4	30%
2	Grzegórzki	32.5	1.2	3.7%	0.4	36%	2.4	7.2%	1.0	41%
3	Prądnik Czerwony	49.2	1.3	2.5%	0.6	51%	2.7	5.3%	1.6	57%
4	Prądnik Biały	73.5	1.6	2.1%	0.8	49%	3.1	4.1%	1.6	52%
5	Krowodrza	34.3	1.5	4.3%	0.7	45%	2.8	7.9%	1.2	43%
6	Bronowice	24.7	0.6	2.6%	0.3	47%	1.4	5.7%	0.7	46%
7	Zwierzyniec	22.1	0.5	2.3%	0.2	32%	1.3	5.6%	0.4	32%
8	Dębniki	65.0	1.8	2.7%	0.9	52%	3.8	5.6%	1.9	51%
9	Łagiewniki-Borek Fałęcki	15.8	0.3	1.6%	0.1	45%	0.7	4.0%	0.4	56%
10	Swoszowice	28.3	0.3	1.2%	0.2	54%	0.5	1.8%	0.3	51%
11	Podgórze Duchackie	55.2	0.7	1.3%	0.5	66%	1.4	2.5%	0.9	68%
12	Bieżanów-Prokocim	64.8	0.6	1.0%	0.4	70%	1.1	1.7%	0.8	71%
13	Podgórze	40.2	1.5	3.8%	0.7	46%	2.9	6.9%	1.4	50%
14	Czyżyny	32.2	1.1	3.4%	0.7	60%	1.2	3.8%	0.7	55%
15	Mistrzejowice	52.9	0.5	0.9%	0.3	62%	0.7	1.4%	0.5	63%
16	Bieńczyce	42.0	0.3	0.7%	0.2	64%	0.5	1.1%	0.3	70%
17	Wzgórza Krzesławickie	20.6	0.1	0.3%	0.0	52%	0.2	0.9%	0.1	64%
18	Nowa Huta	53.5	0.5	1.0%	0.4	73%	0.8	1.5%	0.6	71%
x	Brak Danych	0	0	x	0	x	0.2	x	0.1	54%
x	Razem	743.1	15.6	2.1%	7.7	49%	32.2	4.2%	15.8	49%

Uwaga: (*) udział policzony z danych o liczbie zameldowanych UMK z uwzględnieniem większej liczby obcokrajowców w danych MUW.

Największa zbiorowość imigrantów – Ukraińcy stanowili większość obcokrajowców w 9 dzielnicach Krakowa według danych UMK (zob. tab. 4). W Nowej Hucie z każdych czterech zameldowanych obcokrajowców trzech posiadało obywatelstwo ukraińskie. Tylko w 3 dzielnicach udział tej grupy był niższy niż 40%. Były to dzielnice Stare Miasto, Zwierzyniec oraz Grzegórzki, czyli centralne dzielnice Krakowa. W dzielnicy Stare Miasto, gdzie dominującą grupę stanowią obcokrajowcy z innych krajów Unii Europejskiej (48%), Ukraińcy stanowili 28% imigrantów. Według danych MUW Ukraińcy stanowili większość obcokrajowców w aż 13 spośród 18 dzielnic Krakowa. Tu również największe udziały zanotowano w Nowej Hucie (71%) oraz Bieżanowie-Prokocimiu (71%). Najniższy procent tej grupy zanotowano w dzielnicy Stare Miasto (30%) oraz Zwierzyniec (32%). Rysunek 17 przedstawia liczebność populacji obywateli Ukrainy w dzielnicach Krakowa.

Rysunek 17. Liczba Ukraińców w dzielnicach m. Krakowa w 2019 roku według źródła

Źródło: opracowanie własne na podstawie UMK 2019 i MUW 2019.

5. Imigranci w systemie szkolnictwa w Krakowie

Dynamiczny napływ obcokrajowców do Krakowa w ostatnich latach zauważalny jest również w szkolnictwie od poziomu przedszkolnego, przez podstawowy i średni aż po uczelnie wyższe. W tej części raportu na podstawie danych rejestrowych oraz badań terenowych w wymiarze szkolnictwa wyższego przedstawiamy aktualny stan wiedzy na temat uczniów i studentów zagranicznych w Krakowie.

Jedynie część imigrantów przebywa w Krakowie ze swoimi rodzinami, stąd też ich obecność szczególnie w szkolnictwie poziomu przedszkolnego i szkolnictwa podstawowego jest znacznie mniej zauważalna i istotna procentowo niż ich udział w całej populacji miasta. Według najnowszego raportu o stanie miasta w Krakowie w roku szkolnym 2018/2019 do wszystkich typów ogólnodostępnych przedszkoli (samorządowym bądź niesamorządowym) w Krakowie uczęszczało ogółem 32,020 dzieci w wieku 3–6 lat (a w szczególnie uzasadnionych przypadkach 2,5 roku lub 7 lat). Najliczniejszą grupę stanowiły czterolatki (24,8%), najmniej liczną siedmiolatki uczęszczające do przedszkoli z powodu odroczenia obowiązku szkolnego (0,85%) (UMK 2019: 228).

Wśród krakowskich przedszkolaków w roku szkolnych 2018/2019 było 859 dzieci, które nie posiadały obywatelstwa polskiego. Stanowiło to 2,7% wszystkich krakowskich przedszkolaków. Interesującym jest fakt, że prawie jedna czwarta dzieci cudzoziemskich znajdujących się w przedszkolach i szkołach z oddziałami przedszkolnymi w Krakowie uczęszczała w minionym roku szkolnym do niepublicznego przedszkola językowego „Pod Magnolią” znajdującego się na ulicy Wieniawskiego 66⁵ (patrz tabela 5). Aktualnie w Krakowie istnieje łącznie 10 przedszkoli połączonych umowami franczyzowymi z firmą „Pod Magnolią”⁶. Dwa inne przedszkola z tej sieci wchodzi w skład 15 przedszkoli w mieście, które posiadają najliczniejszą grupę dzieci bez obywatelstwa polskiego. Są to Publiczne Przedszkole "Pod Magnolią" nr 1 znajdujące się na ul. Czyżyńskiej 21 (32 dzieci cudzoziemskich) oraz Publiczne Przedszkole Pod Magnolią nr 2, zlokalizowane na Al. Jana Pawła II 31 (20 dzieci). Inne przedszkola, które posiadają 20 lub więcej dzieci cudzoziemskich w swoich placówkach znajdują

---

⁵ Więcej informacji o przedszkolu dostępna jest na stronie <https://podmagnolia.pl/wieniawskiego/> (dostęp 10.12.2019).

⁶ Więcej informacji na temat sieci przedszkoli na stronie <https://podmagnolia.pl/#locations-slide> (dostęp 10.12.2019).

się przy ulicy Dekerta 24, na osiedlu Uroczym oraz przy ulicy Turniejowej 40. Łącznie 15 placówek przedszkolnych, które posiadają największą liczbę dzieci cudzoziemskich, grupuje ponad połowę wszystkich zagranicznych przedszkolaków w Krakowie (zob. tab. 5). Jak można zauważyć poniżej dzieci cudzoziemskie uczęszczają równie często do placówek publicznych jak i niepublicznych.

Tabela 5. Przedszkola krakowskie z największą liczbą dzieci cudzoziemskich w roku szkolnym 2018-2019

Lp.	Nazwa	Typ placówki	Ulica	Nr domu	Liczba dzieci, które nie są obywatelami polskimi
1	Niepubliczne Przedszkole "Pod Magnolią"	niepubliczna	Wieniawskiego	66 lok.1	217
2	Publiczne Przedszkole "Pod Magnolią" nr 1	publiczna	Czyżyńska	21	32
3	Niepubliczne Przedszkole Sportowo - Taneczne "Fair Play"	niepubliczna	Dekerta	24	30
4	Przedszkole Niepubliczne Bajka w Krakowie	niepubliczna	Urocze	6	24
5	Niepubliczne Przedszkole Akademia Muminków	niepubliczna	Turniejowa	40	20
6	Publiczne Przedszkole Pod Magnolią nr 2	publiczna	AL. Jana Pawła II	31 lok.4	20
7	Niepubliczne Przedszkole "Open Future"	niepubliczna	Babińskiego	4	17
8	Przedszkole "Rainbow"	niepubliczna	G. Zapolskiej	10c	17
9	Samorządowe Przedszkole nr 5 " Słoneczna Kraina Smoka Wawelskiego" w Krakowie	publiczna	Zachodnia	6a	13
10	Publiczne Przedszkole Gabi	publiczna	Chmieleniec	39	11
11	Przedszkole Niepubliczne Bright Child	niepubliczna	Przemysłowa	4/459	11
12	Niepubliczne Przedszkole Cracow International School	niepubliczna	Sokołowskiego	19	11
13	Samorządowe Przedszkole Nr 11	publiczna	Saska	11	10
14	Samorządowe Przedszkole nr 44	publiczna	Jerzego Żuławskiego	9	10
15	Publiczne Przedszkole Krakowiaczek	publiczna	Mikołaja Reja	13	10
	SUMA POWYŻSZYCH				453

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK

Jeśli chodzi o uczniów szkół podstawowych to w roku szkolnym 2018/2019 w Krakowie działało 181 ogólnodostępnych szkół podstawowych, w których uczyło się 53,703 uczniów. W związku z wydłużeniem edukacji w szkołach podstawowych i likwidacją gimnazjów liczba szkół zwiększyła się o 4 placówki, a liczba uczniów wzrosła o 7,191 osób w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Do szkół samorządowych uczęszczało 82,1% uczniów, do placówek publicznych niesamorządowych 8,6%, a do niepublicznych niesamorządowych 9,3% uczniów (UMK 2019: 129).

Tabela 6. Szkoły podstawowe w Krakowie o największej liczbie obcokrajowców

Lp.	Nazwa	Typ szkoły	Ulica	Nr domu	Liczba uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi
1	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integrycyjnymi nr 151	publiczna	Lipińskiego	2	64
2	Niepubliczna Dwujęzyczna Szkoła Podstawowa English Primary School	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Podbiپیęty	66	62
3	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integrycyjnymi nr 158	publiczna	Strąkowa	3a	44
	Szkoła Podstawowa nr 53	publiczna	Skośna	8	39
4	Szkoła Podstawowa nr 2 im. św. Wojciecha w Krakowie	publiczna	Strzelców	5a	37
5	Szkoła Podstawowa nr 47	publiczna	Myśliwska	64	28
6	Niepubliczna Szkoła Podstawowa "Open Future International School"	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Kwiecista	25	28
7	Szkoła Podstawowa nr 93 im. Lucjana Rydla	publiczna	Szlachtowskiego	31	25
8	Szkoła Podstawowa nr 114 im. Arkadego Fiedlera w Krakowie	publiczna	Łąkowa	31	22
9	Szkoła Podstawowa nr 109 imienia Kornela Makuszyńskiego w Krakowie	publiczna	Mackiewicza	15	21
10	Szkoła Podstawowa nr 130	publiczna	os. Oświecenia	30	20
	SUMA POWYŻSZYCH				390

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK.

Do krakowskich szkół podstawowych uczęszczało w ostatnim roku szkolnym 1147 uczniów nie będących obywatelami polskimi. Innymi słowy 2,1% uczniów krakowskich podstawówek było obcokrajowcami. Ponad jedna trzecia z nich kształciła się w 10 szkołach podstawowych w mieście, gdzie liczba cudzoziemców oscylowała pomiędzy 20 i 64 osobami. Szkołą podstawową, która w ubiegłym roku cieszyła się największą popularnością wśród obcokrajowców była placówka publiczna nr 151 im. Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zlokalizowana na ul. Lipińskiego 2.⁷ Uczyło się w niej 64 obcokrajowców. W dziesięć najpopularniejszych szkół podstawowych wśród dzieci cudzoziemskich w Krakowie są dwie szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej: Dwujęzyczna Szkoła Podstawowa English Primary School przy ul. Podbiłę 66, w której kształciło się 62 obcokrajowców i Szkoła Podstawowa "Open Future International School" na ul. Kwiecistej 26, w której naukę pobierało 28 osób nie będących Polakami (zob. tab. 6).

W rezultacie reformy szkolnictwa w roku szkolnym 2018/2019 po raz ostatni młodzież uczęszczała do gimnazjów miejskich i szkół z oddziałami gimnazjalnymi działających w mieście i kraju od 1999. W tym ostatnim roku funkcjonowania gimnazjów uczęszczało do nich 6,221 uczniów (UMK 2019: 130). Wśród nich było 96 obcokrajowców co oznacza, że nie całe 1,5% gimnazjalistów było cudzoziemcami. Najwięcej z nich uczęszczało do oddziałów gimnazjalnych stworzonych w szkole podstawowej nr. 151, która jak pokazaliśmy powyżej posiadała również najliczniejszą grupę uczniów cudzoziemskich na poziomie podstawowym. Można więc zakładać, że wielu z nich kontynuowało swą edukację podstawową w tej samej placówce. Wśród szczęśliwych szkół, które miały pięciu lub więcej uczniów zagranicznych były dwie szkoły niepubliczne: Szkoła Mistrzostwa Sportowego Marcina Gortata na osiedlu Kościuszkowskim w Nowej Hucie i Międzykulturowe Gimnazjum "Otwarty Świat" przy ulicy Karmelickiej 45 (patrz tabela nr 7).

W roku szkolnym 2018/2019 po raz ostatni edukacja na poziomie ponadpodstawowym i ponadgimnazjalnym była zorganizowana wokół trzyletnich liceów ogólnokształcących, czteroletnich techników, branżowych szkół I stopnia oraz ponadgimnazjalnych zasadniczych szkół zawodowych, oraz szkół policealnych. We wszystkich z tych typów szkół w Krakowie kształciło

---

⁷ Więcej informacji na temat szkoły dostępna jest na stronie <http://www.zsoi2.krakow.pl/sp151/> (dostęp 10.12.2019).

się 41,354 uczniów (UMK 2019: 132). Warto przyjrzeć się każdej z tych grup z osobna oraz temu jak istotna w każdej z nich jest obecność obcokrajowców.

Tabela 7. Gimnazja i oddziały gimnazjalne w Krakowie z największą liczbą obcokrajowców

Lp.	Nazwa	Typ	Typ szkoły	Ulica	Nr domu	Liczba uczniów cudzoziemskich
1	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 151	Oddziały gimnazjum	publiczna	Lipińskiego	2	11
2	Niepubliczna Szkoła Mistrzostwa Sportowego Marcina Gortata	Oddziały gimnazjum	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	os. Kościuszkowskie	2A	8
3	Szkoła Podstawowa Nr 19	Oddziały gimnazjum	publiczna	Senatorska	35	6
4	Międzykulturowe Gimnazjum "Otwarty Świat"	Gimnazjum	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Karmelicka	45	6
5	Szkoła Podstawowa nr 39 im. Bartosza Głowackiego w Krakowie	Oddziały gimnazjum	publiczna	Jachowicza	5	5
6	XLII Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Krakowie	Oddziały gimnazjum	publiczna	Studencka	13	5
	SUMA POWYŻSZYCH					41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK

Według ostatniego raportu o stanie miasta do liceów ogólnokształcących w Krakowie, w tym liceów dla dorosłych, uczęszczało ostatnim roku szkolnym 18,660 osób, czyli 45,12% wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych. Wśród nich było jedynie 236 obcokrajowców. Stanowili oni tym samym jedynie 1,2% wszystkich licealistów w mieście. Najwięcej zagranicznych licealistów (39) kształciło się w Europejskim Niepublicznym Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie przy ulicy Metalowców 6 w pobliżu Hali Targowej. Na liście 11 liceów, które mają wśród swoich uczniów więcej niż 5. cudzoziemców są jeszcze 4 inne szkoły

niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej. Wśród liceów publicznych największa liczba obcokrajowców kształciła się w XXVII i XLI Liceum Ogólnokształcącym (w tym pierwszym 22 a w drugim 20 cudzoziemców) (patrz tabela 8).

Tabela 8. Najpopularniejsze licea wśród obcokrajowców w Krakowie

lp.	Nazwa	Typ szkoły	Ulica	Nr domu	Liczba uczniów obcokrajowców
1	Kolegium Europejskie - Europejskie Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące w Krakowie	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Metalowców	6	39
2	XXVII Liceum Ogólnokształcące	publiczna	Senatorska	35	22
3	XLI Liceum Ogólnokształcące im. Księdza Jana Twardowskiego w Krakowie	publiczna	Rynek Kleparski	18	20
4	XV Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Krakowie	publiczna	Dygasińskiego	15	11
5	XLII Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Krakowie	publiczna	Studencka	13	10
6	Spółeczne Liceum Ogólnokształcące Mistrzostwa Sportowego	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Szablowskiego	1	9
7	Szkoła Mistrzostwa Sportowego Liceum Marcina Gortata	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	oś. Kościuszkowskie 2A	66	8
8	XI Liceum Ogólnokształcące	publiczna	oś. Teatralne	33	7
9	XXX Liceum Ogólnokształcące	publiczna	os. Dywizjonu 303	66	7
10	Liceum Ogólnokształcące Zakonu Pijarów im. ks. St. Konarskiego	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Akacyjowa	5	6
11	VIII Prywatne Akademickie Liceum Ogólnokształcące	niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej	Karmelicka	45	6
	SUMA POWYŻSZYCH				145

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK

Do szkół kształcących w zawodach uczęszczały w roku szkolnym 2018-2019 22,694 osoby czyli prawie 55% uczącej się młodzieży i dorosłych. Wśród nich do samorządowych szkół dla młodzieży kształcących w zawodach uczęszczało 11,286 osób, a do szkół niesamorządowych tego samego profilu 2,121 osób (UMK 2019: 133). Wśród tych osób było 350 cudzoziemców. Tym

samym ich udział procentowy wśród całej młodzieży zdobywającej wiedzę i umiejętności do pracy w określonym zawodzie wynosił 2,6%. Najpopularniejszymi szkołami wśród cudzoziemców były różnego typu publiczne technika, z których zdecydowana większość zlokalizowana jest na jednym z osiedli Nowej Huty. Ponad jedna trzecia z nich (124 osoby) uczęszczała do Technikum Huty im. Tadeusza Sendzimira na osiedlu Złotej Jesieni zdobywając wiedzę i doświadczenie, które pozwoli im uzyskać tytuł technika informatyka, mechanika, elektronika, elektryka, hutnika, logistyka, mechatronika lub technika hutnictwa, hotelarstwa albo obsługi turystycznej⁸. Wśród najbardziej popularnych było również technikum na osiedlu Szkolnym kształcące w dziedzinach budownictwa, informatyki i gastronomii⁹ oraz do Technikum Ekonomiczno-Handlowego na osiedlu Spółdzielczym. Do tego pierwszego uczęszczało 47 obcokrajowców a do drugiego 40. (patrz tabela nr 9).

Tabela 9. Najpopularniejsze wśród cudzoziemców szkoły krakowskie kształcące w zawodach

Lp.	Nazwa	Ulica	Nr domu	Liczba uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi
1	Technikum Huty im. Tadeusza Sendzimira	os. Złotej Jesieni	2	124
2	Technikum nr. 2 im. Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie	os. Szkolne	18	47
3	Technikum Ekonomiczno-Handlowe Nr 5 w Krakowie	os. Spółdzielcze	6	40
4	Technikum Inżynierii Środowiska nr 13	Ułanów	9	24
5	Technikum Elektryczne Nr 8 w Krakowie	os. Szkolne	26	19
6	Technikum Nr 16 w Krakowie	Al. Skrzyneckiego	12	15
7	Technikum Elektryczno-Elektroniczne nr 7 im. Powstańców Śląskich w Krakowie	Kamieńskiego	49	9
8	Technikum Mechaniczne nr 17	os. Szkolne	37	9
9	Technikum Gastronomiczno - Hotelarskie nr 10	Os. Złota Jesień	16	8
10	Technikum Poligraficzno-Medialne Nr 20	os. Tysiąclecia	38	8
	SUMA POWYŻSZYCH			303

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK

⁸ Więcej informacji na temat tej placówki na stronie <http://www.zszhs.krakow.pl/> (dostęp 05.12.2019).

⁹ Więcej informacji na temat tej placówki na stronie <http://zsz2.edu.pl/> (dostęp 05.12.2019).

Do szkół policealnych, które w mieście są w prawie 99% placówkami niesamorządowymi (szkołami niepublicznymi o uprawnieniach szkoły publicznej) uczęszcza 9,287 osób. Aż 846 z nich to cudzoziemcy. Innymi słowy ponad 9% osób, które przyuczają się do jakiegoś zawodu w tego typu placówkach jest obcokrajowcami. Wśród najpopularniejszych jest szkoła policealna dla dorosłych „Cosinus Plus” (patrz tabela nr 10). Uczęszczało do niej prawie jedna czwarta wszystkich cudzoziemców, którzy podjęli edukację w tego typu placówkach. W Cosinucie Plus Polacy i obcokrajowcy uczą się często zawodów, w których aktualnie najłatwiej jest zdobyć pracę. W ofercie szkoły są między innymi: florystyka, informatyka, kosmetyka, teleinformatyka i rachunkowość. Można zdobyć również kwalifikacje do bycia masażystą/ką, lub do wykonywania zawodu pracownika ochrony, opiekuna medycznego, opiekuna dziecięcego i terapeuty zajęciowego. Szkoła prowadzi zajęcia w różnych częściach miasta w tym w wynajmowanych na weekendy budynkach szkół podstawowych (m.in. w Nowej Hucie). Posiada stronę internetową w języku polskim i rosyjskim, co potwierdza jej popularność wśród cudzoziemców zza wschodniej granicy.¹⁰ Tego typu stronę w języku rosyjskim, a dodatkowo jeszcze angielskim, posiada trzecia pod względem popularności wśród cudzoziemców szkoła policealna w Krakowie GLOKER, do której uczęszcza 127 obcokrajowców. Szkoła oferuje oprócz edukacji na kierunkach medycznych takich jak higienistka, asystentka stomatologiczna, masażysta lub technik farmaceuta oferuje również kształcenie w zawodach artystycznych, technicznych lub biznesowych.¹¹ Druga pod względem popularności szkoła policealna – Krakowskie Centrum Edukacji, w której naukę zdobywało 129 obcokrajowców również promuje się w Internecie w języku rosyjskim.¹² Wśród szkół policealnych, do których uczęszczało w Krakowie w minionym roku szkolnym więcej niż stu obcokrajowców jest także szkoła GoWork.pl połączona z internetową wyszukiwarką pracy która promuje się informacjami na temat ponad 40 tysięcy ofert pracy.¹³

---

¹⁰ Więcej informacji o szkole dostępne jest na <https://www.cosinus.pl/krakow> (dostęp 11.12.2019).

¹¹ Strona w języku rosyjskim szkoły dostępna jest pod adresem <https://www.gloker.edu.pl/ru> (dostęp 12.12.2019).

¹² Więcej informacji o Krakowskim Centrum Edukacji na jego stronie w portalu społecznościowym <https://www.facebook.com/KCEKrakow/> (dostęp 12.12.2019).

¹³ Więcej informacji o szkole dostępna na <https://policealna.gowork.pl/> (dostęp 12.12.2019).

Tabela 10. Cudzoziemcy w szkołach policealnych w Krakowie w roku szkolnym 2018-2019

Lp.	Nazwa	Ulica	Nr domu	Liczba uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi
1	Policealna Szkoła dla Dorosłych "Cosinus Plus" w Krakowie	Kremerowska	17	186
2	Krakowskie Centrum Edukacji – Niepubliczna Policealna Szkoła dla Dorosłych	Studencka	13	129
3	GLOKER Niepubliczna Szkoła Policealna dla Dorosłych	Szlak	32/1	127
4	GoWork.pl Niepubliczna Szkoła Policealna w Krakowie	Wielopole	18b	107
5	Niepubliczna Policealna Szkoła nr 1	Szlak	30/2a	77
6	Niepubliczna Szkoła Policealna PASJONAT	Plac Matejki	2/1	66
7	NOVA Policealna Szkoła Zawodowa dla Dorosłych w Krakowie	Złoty Róg	30	49
8	Zaoczna Policealna Szkoła "Cosinus I" w Krakowie	Kremerowska	17	20
9	Szkoła Wizażu i Stylizacji Artystyczna Alternatywa	Piłsudskiego	6	17
10	BLUE Szkoła Policealna dla Dorosłych	Szewska	20	14
11	Policealna Szkoła Centrum Nauki i Biznesu "Żak" w Krakowie	Sobieskiego	9	10
12	Prywatne Policealne Studium Zawodowe dla Dorosłych Zaoczne "ŻAK"	Sobieskiego	9	7
13	Szkoła Policealna SUKCES w Krakowie	Karmelicka	1/3	6
14	Prywatna Policealna Szkoła Informatyki dla Dorosłych "ŻAK"	Sobieskiego	9	6
15	Policealna Szkoła Poligraficzna Multimedialna i Projektowania Reklam "Publishing School"	Kosynierów	15B	5
	SUMA POWYŻSZYCH			826

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK

Interesujących danych na temat obcokrajowców w systemie szkolnictwa dostarcza również ostatnie sprawozdanie programu Otwarty Kraków. Możemy w nim znaleźć informacje na temat

liczby uczniów zagranicznych którzy w ostatnich latach skorzystali z bezpłatnej nauki języka polskiego. Według danych Wydziału Edukacji UMK w roku szkolnym 2017/2018 oraz 2018/2019 639 cudzoziemskich uczniów korzystało z bezpłatnej nauki języka polskiego w wymiarze co najmniej 2 godzin lekcyjnych tygodniowo. Ponadto według tego samego źródła 332 dzieci cudzoziemskie skorzystały z tzw. zajęć wyrównawczych w wymiarze 1,4h na każde tygodniowo (Otwarty Kraków 2019: 16).

Sprawozdanie zawiera również interesujące dane dotyczące młodzieży cudzoziemskiej, która korzystała w minionym roku szkolnym z internatów. Łącznie 268 obcokrajowców znalazło zakwaterowanie w internatach 8 szkół. Wśród nich wszyscy uczniowie posiadali obywatelstwo ukraińskie z wyjątkiem 3 osób, które miały obywatelstwo białoruskie i 1 osoby z Rumunii. Prawie jedna trzecia obcokrajowców w internatach była zakwaterowana w budynkach Zespołu Szkół Elektrycznych z osiedla Szkolnego 26 w Nowej Hucie.¹⁴ Liczna grupa obcokrajowców (60 osób) znalazła zakwaterowanie w internatach Zespołu Szkół Gastronomicznych nr. 1 z osiedla Żłota Jesień 16 w tej samej dzielnicy miasta.¹⁵ (Ibid)

Tabela 11. Cudzoziemcy w krakowskich internatach w roku szkolnym 2018-2019

Lp	Internat szkoły	Cudzoziemcy	Ukraińcy	Białorusini	Rumuni
1	Zespołu Szkół Budowlanych 1	9	9	0	0
2	Zespołu Szkół Elektrycznych	33	33	0	0
3	Zespołu Szkół Elektrycznych	79	77	1	1
4	Zespołu Szkół Gastronomicznych 1	61	60	1	0
5	Zespołu Szkół Inżynierii Środowiska i Melioracji	23	23	0	0
6	Zespołu Szkół Zawodowych 2	55	54	1	0
7	Zespołu Szkół nr 1	8	8	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Otwarty Kraków 2019: 16

Kraków to drugie pod względem wielkości centrum akademickie w kraju. Dla wielu obcokrajowców pobyt w Polsce wiąże się nade wszystko ze studiami. Dynamicznemu wzrostowi liczby cudzoziemców w mieście towarzyszy zwiększanie się liczby studentów zagranicznych na krakowskich uczelniach, co prowadzi do internacjonalizacji krakowskiego ośrodka

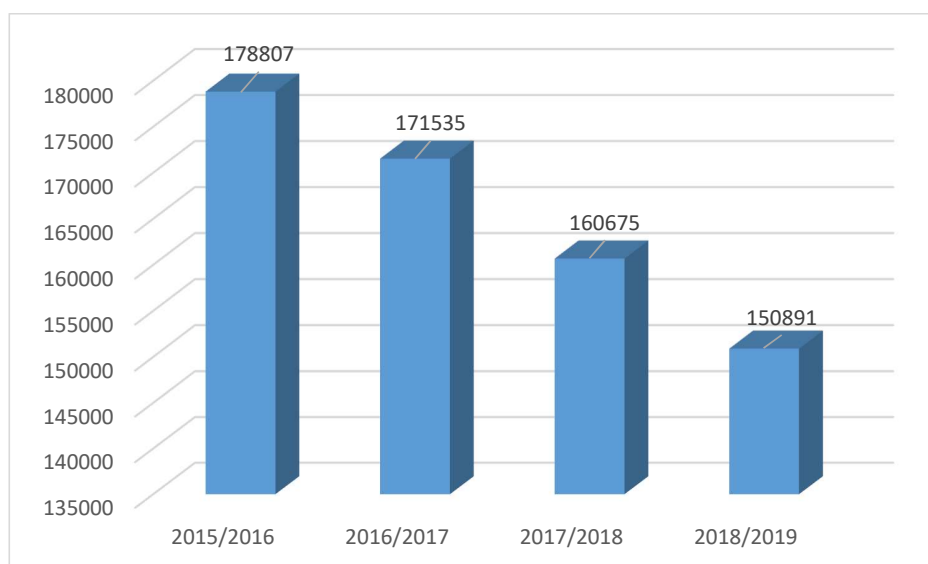
¹⁴ Więcej informacji na temat tej szkoły i jej internatów dostępna na <https://elektryk2.krakow.pl/> (dostęp 12.12.2019).

¹⁵ Więcej informacji na temat tej placów dostępna na <https://www.zsg1.pl/> (dostęp 12.12.2019).

akademickiego.¹⁶ Udział obcokrajowców w całej populacji studentów w mieście staje się coraz bardziej zauważalny nie tylko w wyniku wzrostu liczebności, ale również zmniejszenia się liczby studentów polskich, którzy podejmują studia w mieście (zob. rys. 18). Ten drugi proces jest związany nade wszystko ze zmianami demograficznymi populacji Polski (spadkiem liczebności roczników podejmujących edukację na poziomie wyższym) oraz z wdrażaniem reformy systemu szkolnictwa wyższego i zmianą sposobu finansowania uczelni publicznych, zmuszającej wiele uczelni krakowskich do radykalnego obniżenia liczby przyjmowanych studentów ze względu na niekorzystny przelicznik liczby studentów przypadających na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego (Kędzierski, 2018).

Rysunek 18. Liczba wszystkich studentów na uczelniach w Krakowie (łącznie z obcokrajowcami)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie USKrK, GUS i UMK 2019.

W roku akademickim 2013-2014 w Małopolsce było 4,481 studentów zagranicznych, co stanowiło 2,4% wszystkich osób uczących się na uczelniach regionu (Brzozowski i Pędziwiatr 2015: 219). Rok później było ich już 6 tysięcy, a w roku akademickim 2015-2016 7,3 tys. W minionym roku akademickim 2018-2019 w województwie małopolskim kształciło się w prawie

¹⁶ Szerzej o tych procesach w raporcie OWIM pt. Cudzoziemcy na uczelniach krakowskich (Mucha i Pędziwiatr 2019)

8,5 tys. studentów zagranicznych (nie wliczając w to studentów programu Erasmus, którzy przybywają do miasta z reguły na jeden semestr – o nich wspomnimy osobno poniżej) z czego 8,2 tys. uczęszczała na zajęcia w jednej z uczelni krakowskich (zob. tab. 12).

Tabela 12. Obcokrajowcy na studiach w Krakowie w roku akademickim 2018-2019 (kolejność według liczebności populacji studentów zagranicznych)

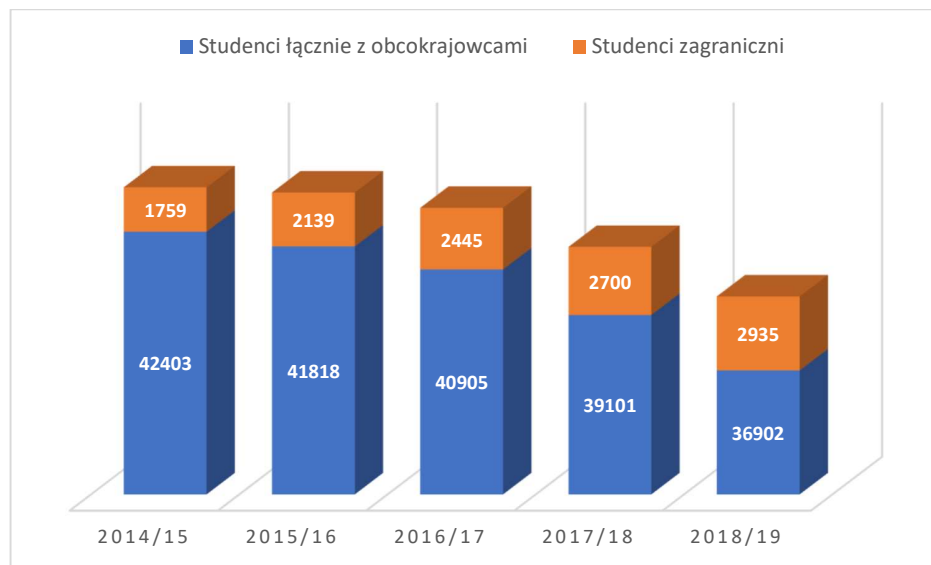
Uczelnie	Studia					
	ogółem	w tym kobiety	stacjonarne		niestacjonarne	
			razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
Uniwersytet Jagielloński (dalej UJ)	2244	1508	2124	1426	120	82
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (dalej AFM)	1905	1209	1791	1126	114	83
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (dalej UEK)	982	557	931	534	51	23
Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum (dalej UJ CM)	691	382	688	381	3	1
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie (dalej AGH)	624	214	618	213	6	1
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej (dalej UP)	383	284	359	264	24	20
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki (dalej PK)	346	122	332	121	14	1
Spółeczna Akademia Nauk w Łodzi – Wydział Nauk Stosowanych w Krakowie (dalej SAN)	290	129	279	122	11	7
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (dalej UR)	141	66	137	65	4	1
Akademia Muzyczna w Krakowie (dalej AM)	107	57	107	57	0	0
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie (dalej WSZiB)	98	46	66	29	32	17
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie (dalej UPJP2)	88	26	87	25	1	1
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie (dalej ASP)	60	46	35	25	25	21
Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie (dalej WSE)	59	40	41	25	18	15
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (dalej AWF)	55	25	54	24	1	1

Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie (dalej WSEI)	39	11	30	8	9	3
Akademia Ignatianum w Krakowie (dalej AI)	35	27	31	23	4	4
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia (dalej KWSPZ)	33	28	11	8	22	20
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego 'Aperion' w Krakowie (dalej WSBiP)	19	3	17	2	2	1
Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego w Warszawie, Wydział Zamiejscowy w Krakowie (dalej SWBJ)	2	0	0	0	2	0
Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej – Wydział Zamiejscowy w Krakowie (dalej AWSB)	1	0	0	0	1	0
Ogółem Kraków	8202	4780	7738	4478	464	302
Ogółem Małopolska	8499	4932	7957	4582	542	350

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UMK, USKrk oraz GUS.

Przykładowo na Uniwersytecie Jagiellońskim, największej uczelni w Krakowie i regionie oraz drugim, po Uniwersytecie Warszawskim, pod względem liczby studentów uniwersytecie w kraju, liczba studentów zagranicznych w ciągu ostatnich pięciu lat prawie się podwoiła. W roku akademickim 2014/2015 było ich 1759, co stanowiło około 4% wszystkich studentów uniwersytetu, do prawie 8% wszystkich studentów uczelni w roku 2018/2019. W 2014/2015 studentów było ponad 42 tysiące a pięć lat później o ponad 5 tysięcy mniej. W kolejnych latach każdego roku zmniejszała się liczba wszystkich studentów uczelni i jednocześnie wzrastała liczba obcokrajowców. Jednocześnie wzrastał ich udział w całej populacji studenckiej. W ostatnich latach szczególnie dynamicznie spadła liczba studentów UJ z prawie 41 tysięcy w roku akademickim 2016/2017 do poniżej 37 tysięcy w minionym roku akademickim, a liczba cudzoziemców studiujących na uczelni wzrosła o prawie pół tysiąca z 2445 do 2935 osób (zob. rys. 19).

Rysunek 19. Cudzoziemcy wśród wszystkich studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019.

Większość obcokrajowców studiuje w Krakowie i województwie małopolskim na uczelniach publicznych. Tylko nieliczni obcokrajowcy studiują w Krakowie w trybie niestacjonarnych, a zdecydowana większość (7,738 osób) preferuje tryb stacjonarny. Cudzoziemcy studiujący w Krakowie pochodzą z ponad 110 krajów świata, ale zdecydowanie najwięcej z nich przybyło na studia z Ukrainy. Według szacunków Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Ukraińcy stanowili ponad 65% obcokrajowców, którzy w ostatnich latach podjęli studia na jednej z krakowskich uczelni. Najliczniejsza grupa Ukraińców studiuje na Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (AFM), gdzie stanowią oni 80% wszystkich studentów zagranicznych. Inne liczne grupy obcokrajowców studiujących na uczelniach krakowskich pochodzą z Białorusi i Norwegii (około 5% każda) oraz Hiszpanii (Łobodzińska i Górniak, 2019: 30-31).

Na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie jak zostało to przedstawione powyżej kształciło się prawie 3 tys. obcokrajowców, zdecydowana większość studentów cudzoziemców to kobiety (64%) oraz osoby studiujące na studiach stacjonarnych. Na drugiej pod względem liczby obcokrajowców uczelni w Krakowie i pierwszej pod względem procentowego udziału studentów zagranicznych w całej populacji studenckiej, czyli AFM, struktura płci kształtowała się bardzo podobnie do tej na

UJ. 63% obcokrajowców studiujących w minionym roku akademickim na AFM to kobiety i tak jak na UJ tylko nieliczni cudzoziemcy studiuja w trybie niestacjonarnym na tej największej uczelni niepublicznej w mieście i regionie. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, który jeszcze przed dwoma laty (rok akademicki 2016-2017) miał 1,270 studiujących tu obcokrajowców, w ostatnich latach, w ramach dostosowywania się do nowych ram finansowania uczelni publicznych w kraju, zdecydowanie ograniczył nabór nie tylko krajowych studentów, ale również studentów zagranicznych. W minionym roku akademickim na uczelni tej studiowało o prawie 300 obcokrajowców mniej niż w poprzednim roku, a wśród osób kształcących się większość stanowiły kobiety (56%). Na AGH, w przeciwieństwie do wyżej omawianych uczelni, kobiety stanowiły mniejszość (34%) wśród obcokrajowców, którzy podjęli tu studia. Tego typu sytuacja z różnym natężeniem występuje jeszcze na kilku innych uczelniach w Krakowie (np. PK, SAN, UR, WSZiB, UPJP2, AWF - szczegóły w tab. 12).

Warto zwrócić również uwagę na charakter umiędzynarodowienia uczelni krakowskich. Na największej uczelni, czyli Uniwersytecie Jagiellońskim studenci zagraniczni pochodzą z prawie 90 krajów świata. Żadna z krakowskich uczelni nie może się poszczycić tak silnie zróżnicowaną społecznością studentów cudzoziemskich. Na relatywnie wysoce umiędzynarodowionej Politechnice Krakowskiej studenci zagranicznych pochodzą z 49 krajów, na UEK z 47 krajów, a na AGH z 44 krajów (Study in Poland, 2018: 41).

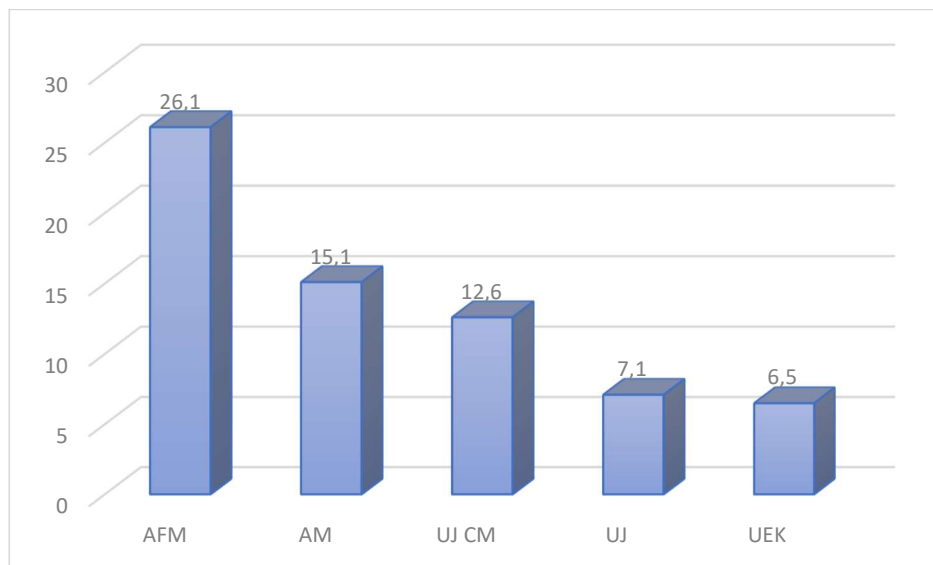
Ważne jest to by pamiętać, że studenci zagraniczni nie rozkładają się proporcjonalnie po wszystkich kierunkach studiów tylko bardzo często koncentrują się jedynie na wybranych. Przykładowo na UEK największą popularnością w ostatnich latach cieszyły się studia na Wydziale Zarządzania i Wydziale Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych. W minionym roku akademickim studiowało na nich ponad 80% obcokrajowców. Zdecydowanie mniejszym zainteresowaniem cieszyły się studia na wydziałach Finansów i Prawa, Gospodarki i Administracji Publicznej czy Towaroznawstwa. Podobne zróżnicowania możemy zaobserwować na innych uczelniach, co skutkuje znacząco wyższym udziałem obcokrajowców na pewnych wybranych kierunkach studiów i może mieć istotny wpływ na przebieg procesu kształcenia. Na Akademii Frycza-Modrzewskiego ukraińscy studenci skupiają się w szczególności stosunkach międzynarodowych, turystyce i rekreacji, a także dziennikarstwie i komunikacji społecznej

(Leśniak, 2016), co oznacza, że stosunek ich udziału na tych kierunkach studiów może być znacznie wyższy niż średnia ogólnouczelniana.

Według raportu Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, 32% zagranicznych studentów studiowało w Krakowie biznes, administrację lub prawo, zaś 22% nauki społeczne (por. Łobodzińska i Górniak, 2019: 30-31). Dane zgromadzone przez badaczy OWIMu pokazują natomiast, że bardzo różny może być też rozkład obcokrajowców w zależności od typu studiów. Przykładowo na UJ jest znacznie więcej zagranicznych studentów na studiach magisterskich niż na licencjackich. Te proporcje są całkowicie odwrócone na Akademii Frycza-Modrzewskiego, gdzie prawie trzy-czwarte studentów zagranicznych jest na studiach licencjackich. Na tej ostatniej uczelni występuje również bardzo silna koncentracja studentów ukraińskich. W ubiegłym roku akademickim studiowało ich na AFM 1540. Stanowili tym samym 80% wszystkich studentów zagranicznych tej uczelni. W tym samym czasie na UJ było ich 1162 a na UEK 781 (Mucha i Pędziwiatr 2019: 27-29).

Jeśli chodzi o udział procentowy studentów zagranicznych do wszystkich studentów danej uczelni to najwyższe wskaźniki notuje największa uczelnia niepubliczna w Krakowie, czyli AFM. Analizy przeprowadzane przed pięcioma laty pokazywały, iż wówczas udział obcokrajowców wśród wszystkich studentów AFM wynosił 16% (Brzozowski i Pędziwiatr, 2015: 219-220). W roku akademickim 2018/2019 był on natomiast o 10% wyższy. Co ciekawe drugą pod względem najwyższego udziału procentowego studentów zagranicznych w całej społeczności studenckiej jest Akademia Muzyczna w Krakowie. Wśród jej 708 studentów, aż 107 jest cudzoziemcami. Dopiero po niej plasuje się Collegium Medicum, na której szczególnie upodobali sobie studia obywatele państw skandynawskich (nade wszystko z Norwegii), najczęściej opuszczający Polskę po zakończeniu nauki. Jej udział studentów zagranicznych w całej społeczności studenckiej jest znacząco wyższy niż na całym UJ i w ostatnim roku wynosił ponad 12,5%. Na innych dużych uczelniach publicznych Krakowa poza UJ i UEK poziom udziału studentów zagranicznych w całości społeczności studenckiej oscylował wokół 3% (zob. rys. 20).

Rysunek 20. Udział procentowy obcokrajowców wśród studentów wybranych uczelni krakowskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z USKrk, GUS i UMK.

Oprócz obcokrajowców zarejestrowanych na studiach jednolitych do Krakowa każdego roku przybywa bardzo liczna i ważna grupa studentów zagranicznych na jeden semestr lub dłużej w ramach programu wymiany Erasmus. Zgodnie z polskimi przepisami, uczelnie zaliczają tych obcokrajowców do zbioru „regularnych” studentów zagranicznych w sytuacji, gdy studiują oni w Polsce przez dwa semestry w ciągu jednego roku akademickiego. Jeśli są oni obecni na uczelni przez jeden semestr (zdecydowana większość przypadków), to wówczas nie są uwzględniani w zestawieniach studentów zagranicznych raportowanych przez uczelnie do Głównego Urzędu Statystycznego. Z wyliczeń badaczy OWIM wynika, że w minionym roku akademickim na studia do Krakowa w ramach wymiany Erasmus przybyło 2678 obcokrajowców. Najliczniejsza 943-osobowa grupa przybyła na UJ. Na AGH przybyło o prawie połowę mniej uczestników Erasmus, a 363 studiowało na UEK i 333 na Politechnice Krakowskiej. Jeszcze na UP ich ilość przekroczyła sto osób, a na pozostałych stypendyści Erasmusowi nie przekroczyli tej liczby (patrz tabela nr 13).

Tabela 13. Liczba studentów przybyłych na uczelnie krakowskie w ramach programu Erasmus w roku akademickim 2018-2019

Uczelnia	Liczba Erasmusów	Liczba wszystkich studentów uczelni łącznie z cudzoziemcami
UJ+UJ CM	943	36,902
AGH	471	23,909
UEK	363	14,956
PK	333	12,866
UP	165	11,655
UR	91	8,341
ASP	78	1,086
AFM	62	7,276
UPJP2	43	1,854
AWF	41	3,347
AI	38	3,171
WSE	21	1,253
WSZiB	16	2,593
AM	12	708
AST	1	180
Wszyscy ERASMUSI	2678	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMK, USKrk, GUS i badań własnych.

Na poziomie krajowym najliczniejszą grupą studentów zagranicznych przybywających do Polski w ramach wymiany Erasmus+ są obywatele Turcji, a na drugim miejscu są obywatele Hiszpanii (w roku akademickim 2016-17 było ich odpowiednio 4,203 i 3,599 - por. FRSE, 2019). W Krakowie kolejność ta jest odwrócona. Hiszpanie są najliczniejszą grupą Erasmusów na większości uczelni, a obywatele Turcji często wspólnie z Niemcami Włochami i Francuzami plasują się na drugiej i trzeciej pozycji (patrz Mucha i Pędziwiatr 2019: 32-33). Jeśli dodamy studentów wymiary Erasmus do innych obcokrajowców studiujących w mieście to ich całkowita liczba przekracza 10 tys., a tym samym ponad 7% społeczności studenckiej Krakowa.

6. Imigranci a gospodarka Małopolski i Krakowa

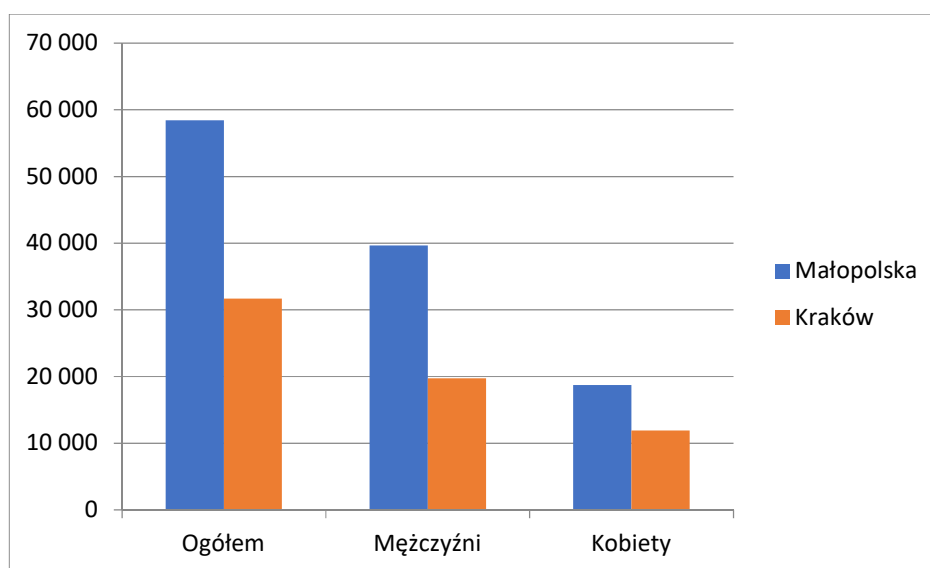
W tym rozdziale skupiamy się na tych imigrantach, którzy widnieją w rejestrach ZUS z tytułu zgłoszenia do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych oraz podali obywatelstwo inne niż obywatelstwo polskie. Na wstępie należy więc poczynić uwagi odnośnie źródła tych danych: po pierwsze, rejestry ZUS nie obejmują osób poniżej 16 roku życia (w przypadku ich zatrudnienia obowiązują bardzo rygorystyczne przepisy, które w przypadku imigranta są bardzo trudne do spełnienia). Po drugie, ZUS wskazuje na rosnącą liczbę zarejestrowanych cudzoziemców, którzy nie podają swojego miejsca zamieszkania - 32% ubezpieczonych w grudniu 2018 (ZUS, 2019a). Dlatego w niniejszym raporcie analizowano imigrantów według siedziby pracodawcy, a nie miejsca zamieszkania pracownika - są to odpowiednio województwo małopolskie i miasto Kraków. Tak przyjęta definicja oznacza, że część pracowników-cudzoziemców zarejestrowanych w Krakowie u swojego pracodawcy stosunek pracy może świadczyć gdzie indziej - nawet poza Małopolską. Z drugiej jednak strony skala tego zjawiska jest prawdopodobnie niższa, niż w sytuacji odwrotnej - firm zarejestrowanych poza Krakowem, a nawet poza Małopolską, których pracownicy pracują (i często mieszkają) czasowo w naszym mieście - na przykład brygady budowlane przebywające w Krakowie podczas realizacji inwestycji.

Po trzecie, w analizie nie ma możliwości uwzględnienia osób, które pracę świadczą nieformalnie, a więc bez pisemnej umowy. Trudno określić, jaka jest realna skala tego zjawiska wśród samych imigrantów, niemniej według raportu GUS (2019) w 2018 roku w szarej strefie pracowało aż 5.4% pracujących w Polsce. Należy oczekiwać, że w przypadku imigrantów w naszym kraju odsetek ten może być wyższy. Według raportu Państwowej Inspekcji Pracy w 2017 roku na 45 989 cudzoziemców objętych kontrolą, 4 157 osób pracowało bez wymaganego zezwolenia, a 806 osób nie posiadało żadnej umowy o pracę (PIP, 2018). Wreszcie rejestry ZUS obejmują jako imigrantów wyłącznie osoby mające nie-polskie obywatelstwo: w przypadku procesu naturalizacji, który będzie postępował w miarę wydłużenia pobytu w naszym kraju populacja imigrantów może w ten sposób "znikać" z zestawień ubezpieczeń społecznych.

Na dzień 31 października 2019 r. w całym województwie małopolskim wśród zarejestrowanych tu pracodawców zidentyfikowano 58 416 osób ubezpieczonych i deklarujących inne niż polskie obywatelstwo, zaś w Krakowie było to 31 669 osób. Potwierdza się tym samym dominacja ekonomiczna Krakowa jako magnes przyciągającego pracowników, w tym i cudzoziemskich,

jednak nie jest ona tak znacząca jak w przypadku szacunków dotyczących zamieszkania, gdzie wskazuje się że 2/3 cudzoziemców z Małopolski mieszka w Krakowie (Otwarty Kraków, 2019). Jeśli chodzi o strukturę płciową, to zarówno w Krakowie jak i w Małopolsce dominują mężczyźni-cudzoziemcy - odpowiednio 62% w stolicy województwa i 68% w całym regionie (zob. rys. 21).

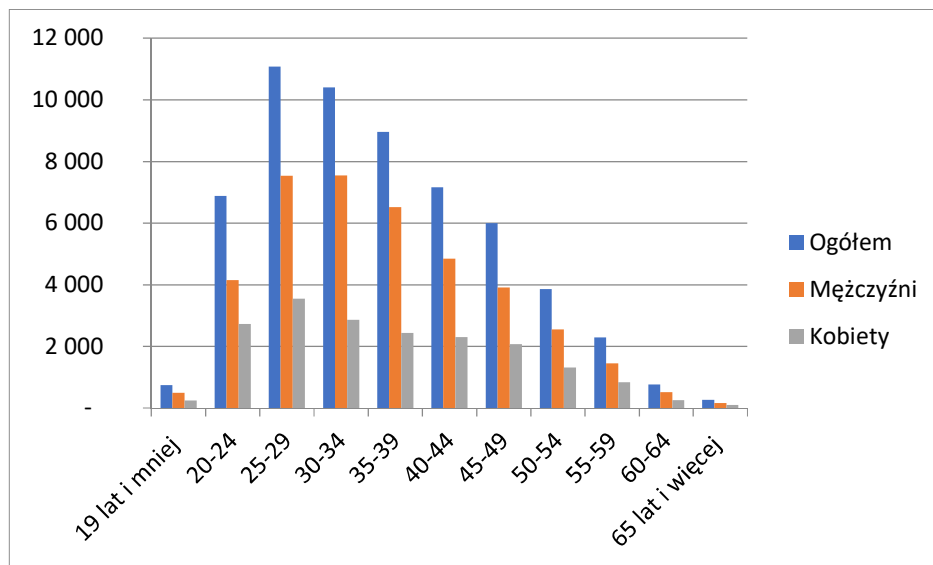
Rysunek 21. Struktura populacji imigrantów według płci i tytułu ubezpieczenia (stan na 31.10.2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS (2019b).

Jeśli chodzi zaś o strukturę wieku imigrantów w ewidencji ZUS, to na uwagę zwraca nadreprezentacja ludzi młodych, a nawet bardzo młodych. W Małopolsce 32% cudzoziemców rejestrowanych w systemie ubezpieczeń społecznych ma mniej niż 30 lat, zaś 50% - mniej niż 35 lat. W przypadku województwa nie występują znaczące różnice w strukturze wieku, jeśli chodzi o płeć imigrantów - nieco więcej w kategorii poniżej 30 lat jest kobiet (34%, zob. rys. 22).

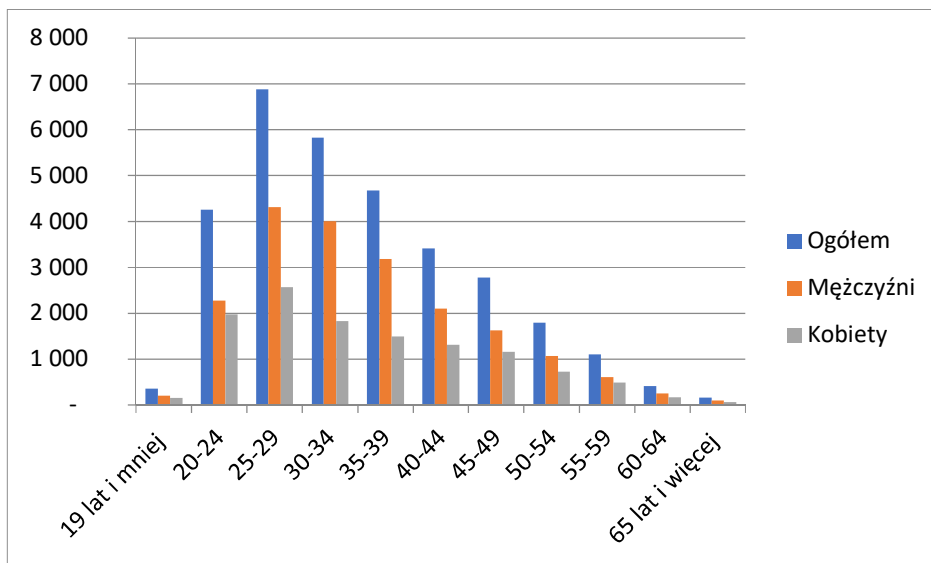
Rysunek 22. Struktura imigrantów w Małopolsce według wieku i płci (stan na 31.10.2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS (2019b).

Nadreprezentacja młodych imigrantów wśród pracowników jest jeszcze bardziej widoczna w samym Krakowie (zob. rys. 23). Tu osoby poniżej 30 roku życia stanowią 36% ubezpieczonych, a wśród kobiet - aż 39%. Natomiast cudzoziemcy ubezpieczeni w ZUS poniżej 35 roku życia stanowią łącznie ponad 55% ogółu. Oznacza to, że krakowski rynek pracy przyciąga przede wszystkim młodych ludzi, co zarówno jest rzeczą pozytywną w kontekście starzejących się lokalnych zasobów pracy, jak i stanowi wyzwanie w sferze integracji: jak tych ludzi zatrzymać tu na stałe? Jest bowiem powszechnie wiadomą kwestią w badaniach migracyjnych, że skłonność do mobilności międzynarodowej jest szczególnie wysoka u stosunkowo młodych jednostek, a następnie wraz z wiekiem spada (Hatton & Williamson, 2005).

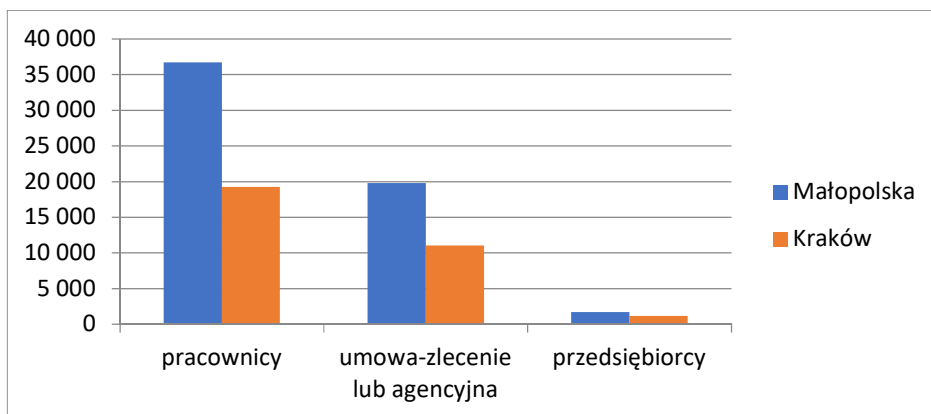
Rysunek 23. Liczebność imigrantów w Krakowie według wieku i płci (stan na 31.10.2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS (2019b).

Zdecydowana większość imigrantów ubezpieczona jest z tytułu bycia pracownikiem (36 711 w Małopolsce i 19250 w Krakowie), znacząca jest też grupa osób pracujących na umowę-zlecenie lub w agencjach pracy tymczasowej (19805 w Małopolsce i 11037 w Krakowie), natomiast liczba cudzoziemców ubezpieczonych z tytułu bycia przedsiębiorcą jest stosunkowo niska i koncentruje się oczywiście w Krakowie (1204 osób z 1728 w całym województwie – zob. rys. 24).

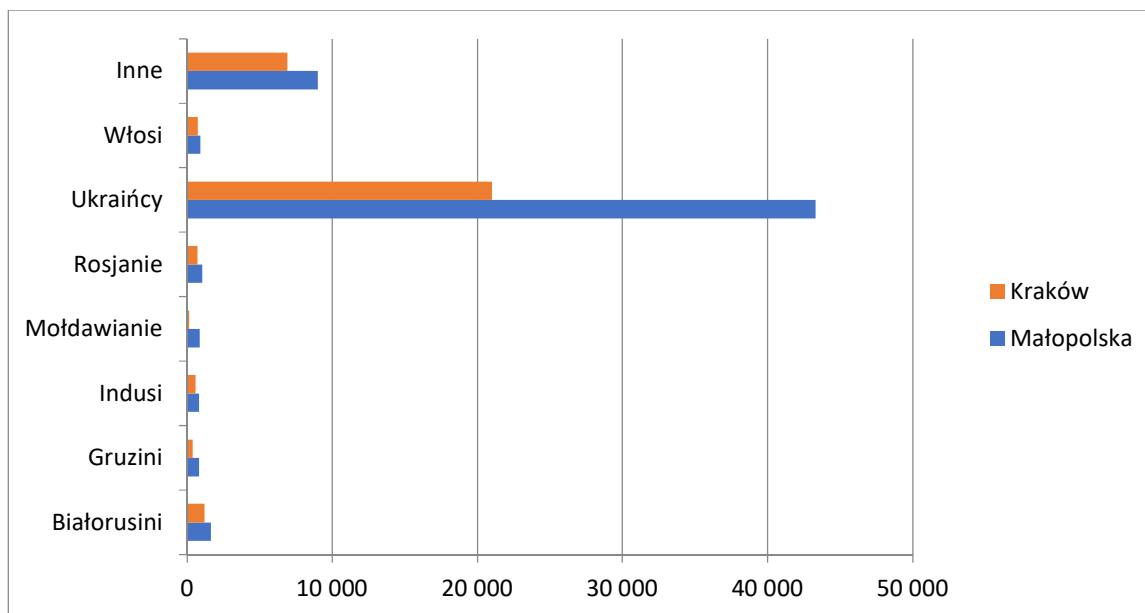
Rysunek 24. Liczebność imigrantów według tytułu ubezpieczenia (stan na 31.10.2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS (2019b).

Analiza struktury cudzoziemców według narodowości w systemie ZUS nie przynosi zaskakujących odkryć. Oczywiście dominują obywatele Ukrainy, którzy stanowią odpowiednio 74% cudzoziemców w Małopolsce, a 66% w Krakowie. Kolejną liczącą się grupą (zob. rys. 25) są imigranci z innych krajów byłego ZSRR: Białorusini, Rosjanie, Mołdawianie i Gruzini - z czego te dwie ostatnie grupy są mniej widoczne w samym Krakowie. Nową i ważną pozaeuropejską grupą w Małopolsce i Krakowie są obywatele Indii, natomiast spośród pracowników z krajów członkowskich UE wyróżniają się przede wszystkim Włosi.

Rysunek 25. Imigranci według kraju obywatelstwa (stan na 31.10.2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS (2019b).

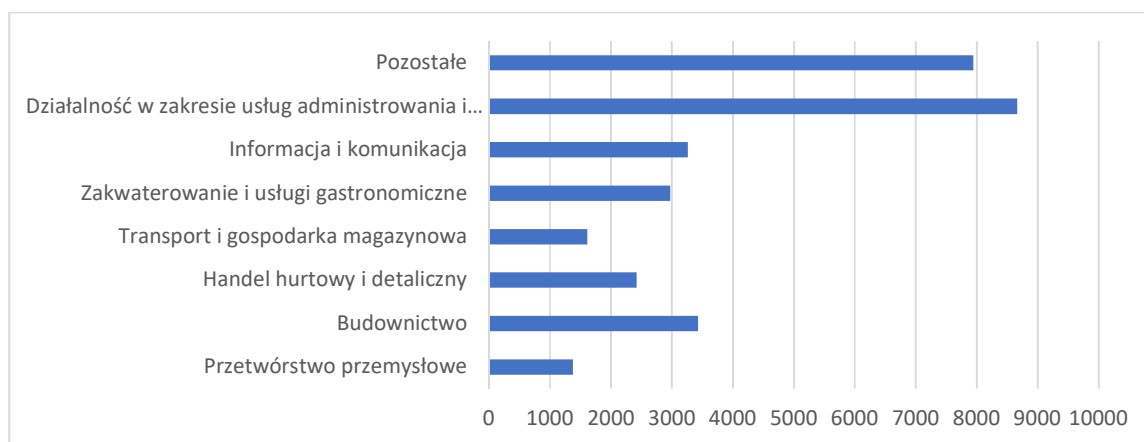
Interesujące wnioski można natomiast wysunąć, analizując strukturę narodowości imigrantów według branż, w których są oni zatrudniani (zob. rys. 26). Dominuje wśród nich „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca” (8659 osób) – niestety, na tej podstawie nie można określić dokładnego profilu działalności, ponieważ w tej kategorii rejestrowane są przede wszystkim agencje pracy tymczasowej. Tak jak i w innych sektorach, i tu dominują Ukraińcy (6574), jednak pojawiają się też dość zaskakujące informacje: na przykład poprzez agencje zatrudniona jest niemal połowa Gruzinów w Krakowie (187 z 394 ogółem), ale

także 1/3 Rumunów (114 z 341 osób), i znacząca liczba Włochów, Hiszpanów i Holendrów – a więc nie tylko obywatele państw trzecich, ale i obywatele unijnych.

Kolejnym ważnym sektorem jest budownictwo (3429 osób), zdominowane przez Ukraińców (3045 osób, a więc 88% cudzoziemców). Zaraz po nim największą liczbę cudzoziemców zatrudnionych jest w firmach z sektora informacja i komunikacja, a więc głównie w branży IT (3257 osób). Tutaj Ukraińcy też są widoczni (1231 osób), ale znaczące są też inne narodowości: Rosjanie (277), Białorusini (268), Indusi (166), Brazylijczycy (124) i Włosi (100). W przypadku dwóch kolejnych branż – zakwaterowania i usług gastronomicznych (2971 osób) oraz handel hurtowy i detaliczny (2418 osób) – widać również, że nowi imigranci z Ukrainy przyjęli tu pozycję dominującą, niejako wypychając „tradycyjne” grupy etniczne obecne w gospodarce Krakowa (Brzozowski & Pędziwiatr, 2014). W zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych pracowało 2270 Ukraińców, a tylko 163 Wietnamczyków. W handlu zatrudnionych było 1768 Ukraińców, zaś wśród starszych grup imigrantów, które tradycyjnie zajmowały się tą aktywnością – zatrudnione było poniżej 100 osób wśród Ormian, Wietnamczyków i Białorusinów.

Jeśli chodzi o pozostałe branże, nie uwzględnione na wykresie z uwagi na niższą liczebność, także występują ciekawe specjalizacje. Na przykład w sektorze „edukacja” zdecydowanie widać znaczenie szkół językowych i nauczycieli języka (native speakerów) z danego kraju. Wśród 812 osób zatrudnionych w branży edukacyjnej jest aż 70 Brytyjczyków i 43 Amerykanów.

Rysunek 26. Imigranci według sektora zatrudnienia (stan na 31.10.2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ZUS (2019b).

7. Wykorzystanie big data w badaniach imigrantów i imigracji w Krakowie

Analiza populacji imigrantów przy wykorzystaniu przedstawionych wcześniej danych administracyjnych ma wiele ograniczeń wynikających ze specyfiki źródeł tych informacji. Dokładne oszacowanie populacji imigrantów w Krakowie, jak i w całej Polsce, jest niezwykle trudne, ponieważ nie każdy cudzoziemiec przybywając do naszego miasta automatycznie składa wnioski o kartę pobytu, pozwolenie na pracę lub dokonuje zameldowania. Tym samym osoby te są „niewidoczne” z perspektywy rejestrów Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, rejestrów meldunkowych Urzędu Miasta Krakowa, czy nawet rejestrów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W rzeczywistości wielu najnowszych imigrantów przebywa w Krakowie przez stosunkowo krótki okres korzystając z możliwości ruchu bezwizowego z Ukrainą (obejmujący posiadaczy paszportów biometrycznych na okres do 90 dni) i uproszczoną procedurę (na tzw. oświadczenie) zatrudniania cudzoziemców dla obywateli Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy na okres maksymalnie 6 miesięcy. Co więcej, mimo działań promocyjnych zachęcających do legalizacji zatrudnienia oraz penalizacji nieuczciwych pracodawców, proceder zatrudniania imigrantów „na czarno” nadal występuje, choć trudno określić precyzyjnie skalę tego zjawiska.

Świadomi ograniczeń wynikających z dostępnych rejestrów administracyjnych, badacze Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych (CASPAR) przy Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie rozpoczęli współpracę z firmą Selectivv, która analizuje dane z rynku smartfonów w Polsce. Raport firmy Selectivv, szeroko komentowany w mediach ogólnopolskich, wskazywał, że w styczniu 2019 roku w naszym kraju przebywało 1 mln 270 tys. 398 imigrantów z Ukrainy (Czubkowska, 2019).

Opis metody zbierania danych

Zamówione przez CASPAR dane mają na celu identyfikację populacji imigrantów ukraińskich w Krakowie poprzez wykorzystanie informacji o użytkownikach telefonii cyfrowej w Polsce. Przedstawione w dalszej części rozdziału dane pochodzą z bazy danych DMP Selectivv. Obejmuje ona zasięgiem informacje dotyczące 14 mln użytkowników smartfonów w Polsce. Z uwagi na to, że liczba użytkowników urządzeń mobilnych w Polsce wynosiła w grudniu 2018 roku 23,5 mln

(IAB, 2019) oznacza to, że firma Selectivv posiada dostęp do danych o blisko 60% użytkowników w naszym kraju.

Dane w bazie DMP Selectivv są odświeżane w trybie online. Analiza danych obejmuje użytkowników mających aktywną kartę SIM u wszystkich operatorów komórkowych działających w Polsce, operatorów MVNO (operatorzy wirtualni, np. Lycamobile albo nju mobile), jak również użytkowników korzystających z operatorów zagranicznych, a aktualnie przebywają w Polsce. W bazie uwzględniane są zarówno osoby, które łączą się za pośrednictwem sieci GSM, jak i sieci WIFI. Kluczowe dla naszego raportu było ustalenie lokalizacji osób objętych badaniem. Firma Selectivv określa się ją na podstawie GPS, przy czym dokładność tej lokalizacji jest zależna od jakości urządzenia mobilnego - w przypadku najnowszych smartfonów jest ona bardzo precyzyjna, bo wynosi między 2 a 4 metry. Szacuje się, że 36% użytkowników smartfonów w Polsce ma zawsze włączoną lokalizację GPS urządzenia. Natomiast dodatkowe 41% użytkowników udostępnia lokalizację w tzw. trybie time-to-time. np. przez aplikacje pogodowe, media społecznościowe, nawigację itp. W rezultacie oznacza to, że w przypadku niniejszego badania objęto około 77% faktycznych osób znajdujących się w danej lokalizacji i uwzględnionych w bazie danych DMP Selectivv. Nie jest niestety możliwe określenie jaki odsetek użytkowników smartfonów w Krakowie znajduje się w bazie - znamy jedynie dane ogólnopolskie (14 mln, a więc ca. 60% rynku).

W oparciu o informacje zawarte w bazie DMP Selectivv możliwe jest zidentyfikowanie określonych kategorii użytkowników. W naszym przypadku kluczowe było dotarcie do populacji Ukraińców przebywających w Krakowie, czyli do najliczniejszej grupy imigrantów w mieście. Firma Selectivv przyjęła następującą definicję: Ukraińcy mieszkający na terenie Krakowa są to osoby, które posiadają kartę SIM polskiego operatora, w telefonie mają ustawiony język rosyjski lub ukraiński oraz minimum raz w przeciągu roku przebywały na terenie Ukrainy i/lub zmieniła w tym czasie kartę SIM na operatora ukraińskiego. Dodatkowo ich miejscem zamieszkania w oparciu o koordynaty GPS okazał się Kraków, a na terenie miasta przebywali co najmniej przez 3 miesiące w okresie sierpień 2018 - lipiec 2019.

Należy ponadto wspomnieć, że dane mobilne nie zawierają wprost informacji o płci i grupie wieku użytkowników, dlatego charakterystyki te są szacowane za pomocą technik uczenia

maszynowego¹⁷ (ang. machine learning). Natomiast w przypadku miejsca zamieszkania (strefa nocna) i miejsca aktywności dziennej (strefa dzienna) lokalizacje zostały ustalone w oparciu o koordynaty GPS, przy czym:

- Miejsce zamieszkania użytkowników zostały oszacowane w oparciu o koordynaty GPS miejsca, w których użytkownicy przebywają między godziną 00:00 a 6:00.
- Miejsce pracy użytkowników zostały oszacowane w oparciu o koordynaty GPS miejsca, w których użytkownicy przebywają między godziną 8:00 a 16:00 w dni robocze.

Struktura demograficzna Ukraińców w Krakowie na podstawie użytkowników urządzeń mobilnych

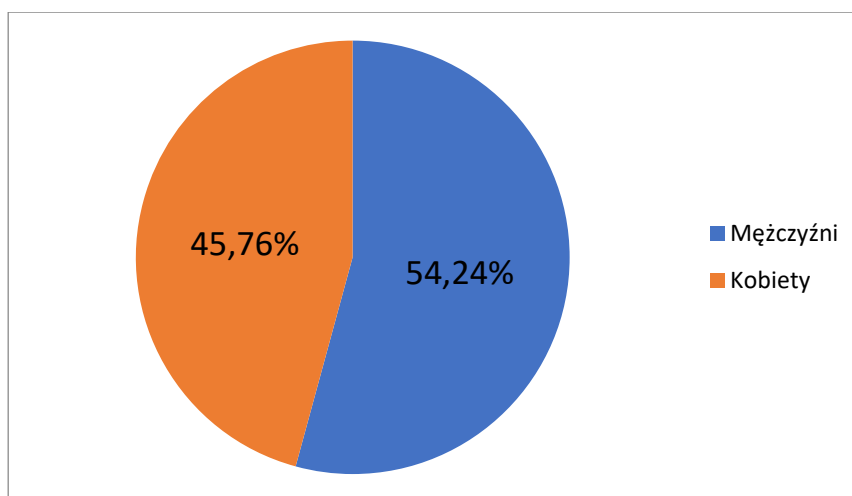
Ogólna liczebność Ukraińców przebywających w Krakowie przez okres minimum 3 miesięcy między sierpniem 2018 a lipcem 2019 r. została oszacowana na 49.770 osób. Jest to więc znacznie więcej niż wskazują dane meldunkowe czy dotyczące osób z ważnymi dokumentami pobytowymi. Należy jednak pamiętać o tym, że są to osoby, które przebywały w Krakowie przez okres 3 miesięcy lub dłuższy, a więc pewna ich część - której niestety nie możemy oszacować - mogła już wrócić na Ukrainę lub przenieść się do innego kraju. Warto również wziąć pod uwagę, że firma Selectivv posiada dane dla ca. 60% użytkowników urządzeń mobilnych w Polsce, z czego jedynie dla 77% z nich jest w stanie ustalić ich lokalizację. Tym samym liczbę 49.770 Ukraińców przebywających w Krakowie przez co najmniej 3 miesiące w ostatnim roku należy traktować jako dolną granicę szacunku. Zakładając, że: a) pokrycie rynku użytkowników urządzeń mobilnych w Krakowie jest takie samo jak dla całej Polski w bazie DMP Selectivv i b) struktura narodowości użytkowników w całej Polsce jest taka sama, jak w Krakowie w przypadku bazy DPM Selectivv, jako górną granicę szacunku można przyjąć ca. 83 tys. Ukraińców przebywających w Krakowie. Wynika stąd, że szacunki Konsulatu Generalnego w Krakowie, mówiące o liczbie 60-70 tys. imigrantów tej narodowości żyjących w naszym mieście (Brzozowski, 2019) mogą faktycznie odpowiadać rzeczywistości.

---

¹⁷ Uczenie maszynowe jest realizowane za pomocą zbioru algorytmów opartych na technikach statystycznych. Pozwala ono stawiać precyzyjne przewidywania dotyczące profilu użytkownika. W przypadku firmy Selectivv jest to szacowanie algorytmowe w oparciu o blisko 350 indywidualnych cech użytkownika - firma mogła dokonać walidacji modelu w oparciu o rzeczywiste dane.

Przechodząc do struktury demograficznej badanej populacji, jest ona zaskakująco zbalansowana: owszem, mężczyźni stanowią większość, ale nieznaczną (54,2% - zob. rys. 27). Tym samym dane komórkowe dotyczące struktury płci są bardzo zbliżone do obrazu społeczności imigranckiej w tym wymiarze, które zarysowaliśmy powyżej w oparciu o dane z urzędu wojewódzkiego.

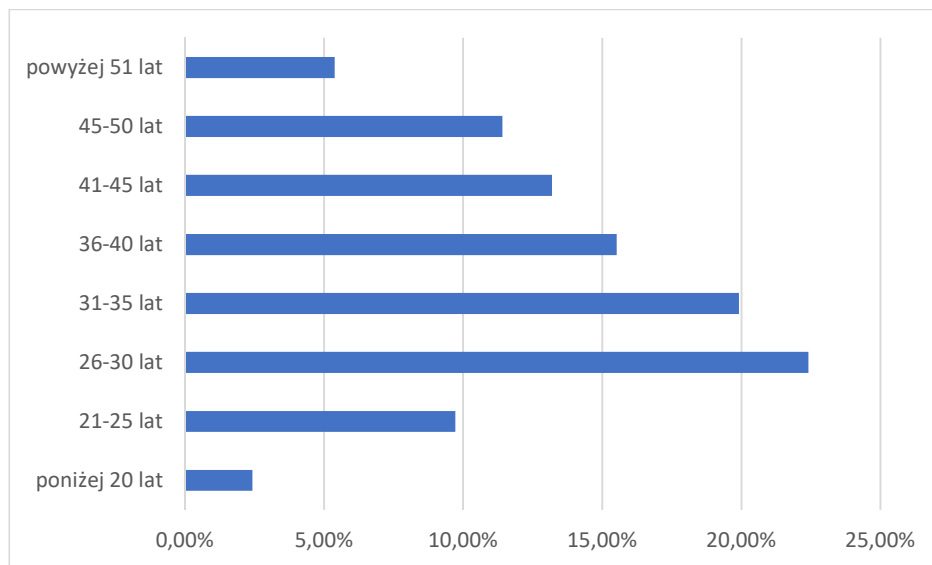
Rysunek 27. Struktura płci populacji ukraińskiej w Krakowie (sierpień 2018-lipiec 2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Selectiv 2019.

Jeśli chodzi o strukturę wieku badanej populacji, to jest ona młoda. Co trzeci Ukraińiec mieszkający w Krakowie ma 30 lub mniej lat, zaś 70% jest wieku do 40 lat lub młodsza (zob. rys. 28). Struktura wieku Ukraińców ukazana w tym badaniu jest więc jeszcze bardziej zdominowana przez ludzi młodych niż dość rzetelne dane ZUS (zob. wcześniejszy rozdział). W tym kontekście należy się zastanowić, w jakim stopniu fakt, iż bazujemy na danych od użytkowników smartfonów wpłynął na strukturę wieku omawianej populacji – siłą rzeczy starsi imigranci mogą być tu niedoszacowani.

Rysunek 28. Struktura wieku populacji ukraińskiej w Krakowie (sierpień 2018-lipiec 2019)

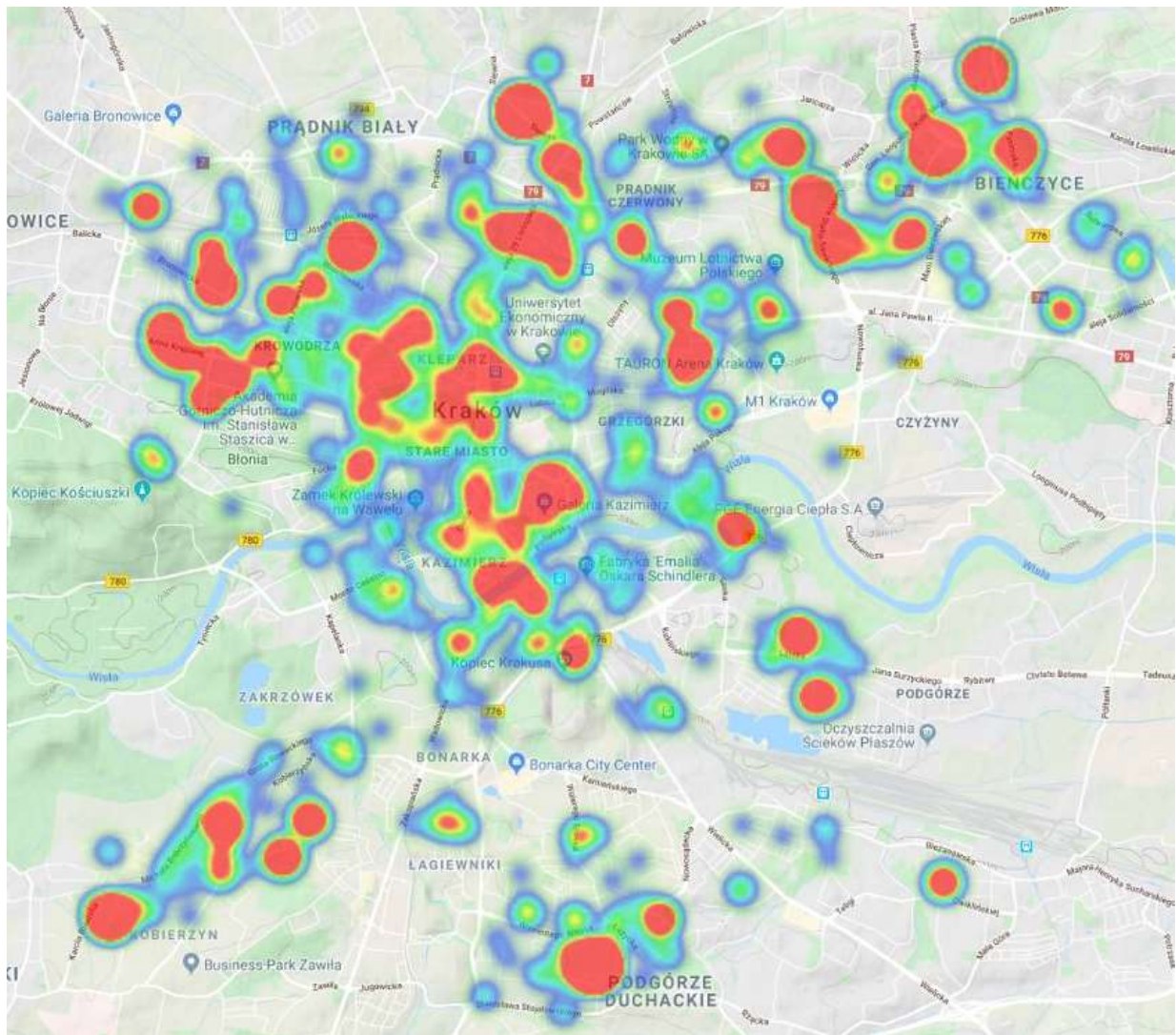
Źródło: opracowanie własne na podstawie Selectivv 2019.

Ukazana w badaniu populacja Ukraińców w Krakowie składa się w znacznym stopniu nie tylko z ludzi bardzo młodych do 25 lat (np. studentów), ale też – na co pośrednio wskazują szacunki dotyczące kwestii dzietności – z osób do 35 lat przebywający w stosunkowo niedawno zawartych związkach małżeńskich lub singli. Zaledwie 6.6% badanych to rodzice dzieci (do lat 10), a kolejne 6.6% to kobiety planujące dziecko lub już będące w ciąży. Niestety, nie dysponujemy szacunkami co do średniej dzietności badanej populacji, jednak te szacunki wskazują na dość ograniczoną skłonność do posiadania dzieci. Być może jest to związane z kwestią tymczasowości postrzeganego pobytu w Polsce.

Najciekawszym elementem naszego opracowania przy użyciu danych Selectivv są mapy zamieszkania i pracy użytkowników smartfonów. Są to tzw. mapy ciepłe (ang. heatmaps), gdzie koncentracje plam czerwonych pokazują koncentracje osiedlenia i aktywności imigrantów. Ukazują one dość zaskakujące – naszym zdaniem lokalizacje. Na przykład, wbrew powszechnym oczekiwaniom, że imigranci koncentrują się w dzielnicach etnicznych i na ogół w mniej atrakcyjnych lokalizacjach, porzuconych przez tubylców – trend ten nie potwierdza się w przypadku Krakowa (zob. rys. 29). Wręcz przeciwnie, mapa wskazuje wyraźnie na dość duże rozproszenie rezydencjalne imigrantów ukraińskich, co jest wiadomością bardzo dobrą, ponieważ

powinno to sprzyjać procesowi ich integracji. Co więcej, również lokalizacje, gdzie mieszkają Ukraińcy zaskakują – wbrew pozorom nie jest to np. Nowa Huta, gdzie koszt wynajmu mieszkań jest stosunkowo niski. Nie są to też stare Grzegórzki – położone blisko centrum, a również mające umiarkowany koszt najmu. Dominują głównie nowe osiedla – przykładem są okolice Stelli-Stawickiego i Orlińskiego, tereny obok Tauron Areny i Parku Lotników, a także nieco dalej położone od centrum Okulickiego na północnym wschodzie, Siewna na północy, Bobrzyńskiego, Witosa czy Lipska na południu miasta. Popularna jest także stosunkowo droga pod względem cen wynajmu Krowodrza, i to nie tylko obszary w pobliżu miasteczka studenckiego AGH i Armii Krajowej, ale okolice Bronowic Małych (nowe osiedla przy Rydla), czy Wrocławskiej. Są to lokalizacje stosunkowo atrakcyjne, jeśli nie prestiżowe, co pośrednio może wskazywać na stosunkową zamożność i wysokie dochody części Ukraińców mieszkających w naszym mieście. Ich koncentracje w tych obszarach może być związana również z większą ilością nowych mieszkań do wynajęcia w tych częściach miasta i mniejszymi problemami z dyskryminacją na rynku mieszkaniowym zaobserwowaną w innych badaniach (m.in. Pawilkowska et al. 2019, Mucha i Pędziwiatr 2019).

Rysunek 29. Strefa nocna (zamieszkania) Ukraińców w Krakowie

Źródło: Selectivn (2019).

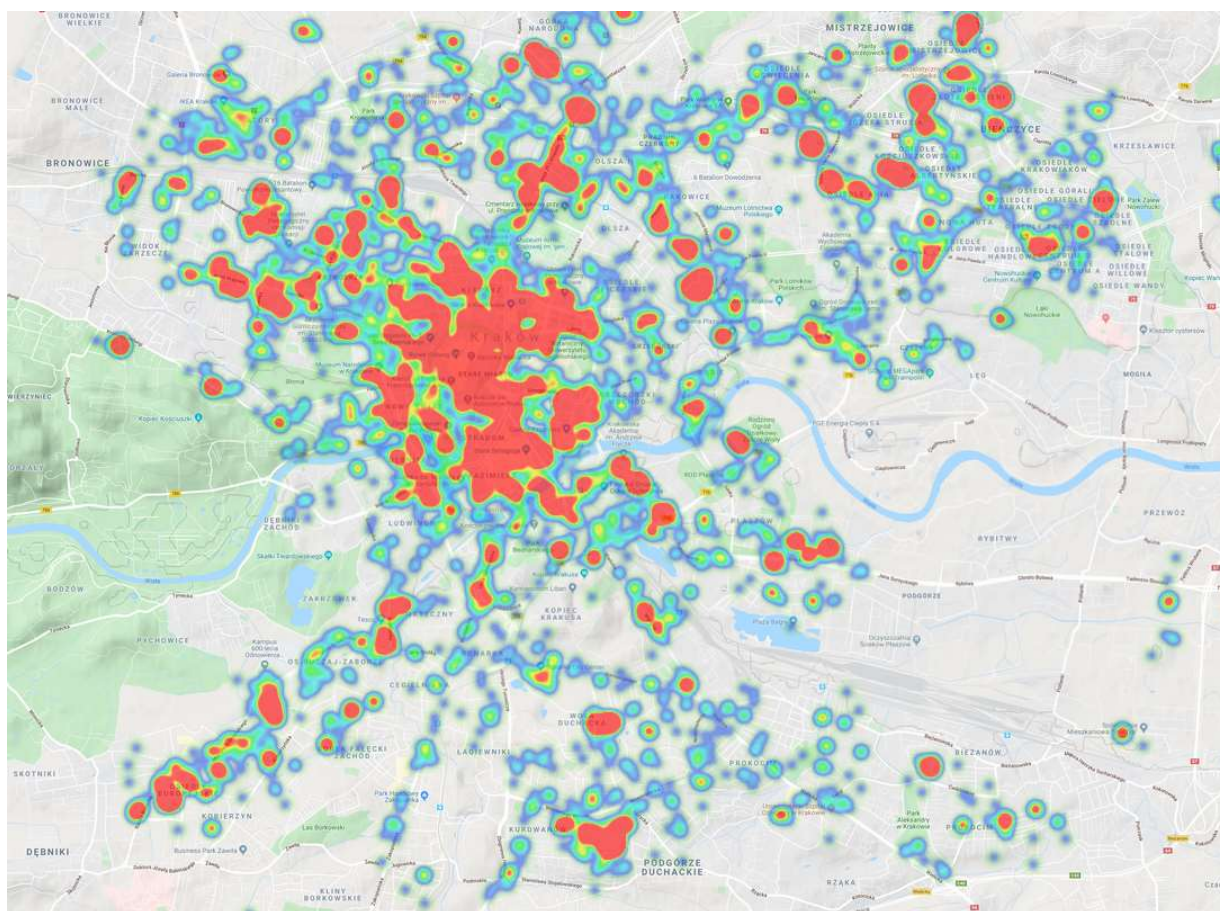
Z kolei czerwone plamy w starym mieście i na Kazimierzu pośrednio pokazują mankament tego podejścia badawczego – w zdecydowanej większości są to nie tyle zamieszkali tam Ukraińcy, ale pracownicy sektora hotelarsko-turystycznego i gastronomicznego – a więc personel dyskotek, barów, restauracji i hoteli, pracujący do późnych godzin nocnych.

Tezę tę potwierdza również mapa dzienna, pokazująca główne obszary aktywności ekonomicznej (pracy) (zob. rys. 30). Mimo o wiele większego rozproszenia niż w przypadku mapy

nocnej, widać także znaczącą koncentrację Ukraińców w starym mieście, co pośrednio wskazuje istotność tych pracowników dla całej branży turystycznej i gastronomicznej. Należy pamiętać, że koncentracja aktywności dziennej wiąże się nie tylko z pracą, ale i z edukacją, o czym świadczą strefy wokół kampusu UJ na Ruczaju, AGH w kwadracie Czarnowiejska-Reymonta-Aleje Trzech Wieszczów, UEK przy Rakowickiej czy Krakowskiej Akademii przy Herlinga-Grudzińskiego.

Rysunek 30. Strefa dzienna (pracy) Ukraińców w Krakowie

Źródło: Selectiv (2019).

8. Rekomendacje dotyczące gromadzenia i udostępniania danych na temat procesów migracyjnych w przestrzeni miejskiej

Niniejszy raport na temat populacji imigrantów w przestrzeni miejskiej Krakowa pokazuje, że badając tak płynne i zróżnicowane zjawisko jakim są procesy migracyjne, należy polegać na zdywersyfikowanych źródłach informacji. Każde z wykorzystanych w raporcie źródeł ma bowiem swoją wartość, ale i ograniczenia. Dane dotyczące kart pobytu z UDSc i Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego są bardzo istotne, ponieważ pokazują grupę w pełni zalegalizowanych imigrantów oraz osoby zdecydowane na dłuższy pobyt w naszym kraju. Są to więc osoby kluczowe, jeśli chodzi o bycie adresatem polityk integracyjnych, z uwagi na wysokie prawdopodobieństwo, iż wiążą one z Polską i Krakowem poważne i długofalowe plany życiowe i zawodowe, z osiedleniem i ubieganiem się o polskie obywatelstwo włącznie. Warto jednak w tym miejscu wspomnieć o poważnym mankamencie – w procedurze występowania o dokument pobytowy, ulica i kod pocztowy zamieszkania cudzoziemca mogą być weryfikowane dopiero na późniejszym etapie postępowania administracyjnego, a mimo obowiązku (pod rygorem odpowiedzialności karnej) składania oświadczeń zgodnych ze stanem faktycznym, cudzoziemcy nierzadko wpisują nieprawdziwe adresy zamieszkania. Imigranci bardzo często podają dane „zastępcze” – zamiast miejsca zamieszkania wskazując adres hostelu, hotelu, adres pobytu członka rodziny bądź pracodawcy lub inny. Obecnie cudzoziemcy mają obowiązek prawny informowania urzędu o każdej zmianie adresu zamieszkania, jednak nie zawsze go respektują. Wskazane byłoby więc obligatoryjne weryfikowanie tych danych, w celu zapewnienia ich wyższej jakości i realnego odzwierciedlenia w rzeczywistości, bo dzięki temu zarówno władze wojewódzkie i miejskie dostałyby precyzyjną informację nt. miejsca zamieszkania migrantów, jak i stworzono by rejestr populacji generalnej imigrantów, umożliwiający stworzenie operatu szacunkowego do przyszłych badań reprezentatywnych na próbie losowej.

Ponadto dane w formie elektronicznej powstałej w wyniku digitalizacji danych z wniosków uzupełnianych odręcznie przez obcokrajowców posiadają wiele błędów. Błędy te utrudniają, a w niektórych przypadkach uniemożliwiają wykorzystanie części informacji w analizach. Ten problem można łatwo wyeliminować poprzez dostosowanie procedur i technologii na szczeblu

centralnym do skali zjawiska imigracji, np. poprzez wprowadzenie obowiązku elektronicznego wypełniania aplikacji przez cudzoziemców. Kolejnym ograniczeniem jest nieobowiązkowość podawania niektórych informacji we wnioskach. Na przykład, występują znaczące braki w informacji o wykształceniu obcokrajowców. Postulujemy zatem żeby informacje takie były obowiązkowo wprowadzane przez obcokrajowców, jeżeli oczywiście dana zmienna nie ma charakteru danych wrażliwych. Różnorodność wprowadzanych przez cudzoziemców danych powinna natomiast zostać ograniczona poprzez wprowadzenie elektronicznej formy wniosków z wbudowanymi nieedytowalnymi słownikami odpowiedzi (przykład słownikowych odpowiedzi dla pytania o wykształcenie: brak, podstawowe, gimnazjalne zasadnicze zawodowe, średnie, wyższe).

Z dużą rezerwą należy podchodzić do informacji na temat imigrantów z danych meldunkowych. W poprzedniej kadencji Sejmu pojawiła się nawet – w 2018 roku – propozycja zniesienia obowiązku meldunkowego jako przeżytku minionej epoki (PRL). Mimo, że meldunek jest nadal obowiązkowy, znaczna część mieszkańców Krakowa – nie tylko imigranci – tego obowiązku nie dopełnia. Znacznie wartościowszym i rzetelniejszym źródłem danych, już częściowo wykorzystywanym przez władze miejskie, są dane dotyczące deklaracji podatkowych PIT w których podatnicy podają miejsce zamieszkania. W niniejszym raporcie nie podjęto próby wykorzystania tych danych do badań demograficznych, jednak w przyszłości należy rozważyć współpracę z krakowskimi Urzędami Skarbowymi w tym zakresie.

Bardzo ważnym, wartościowym i miarodajnym źródłem danych o imigrantach są rejestry systemu ubezpieczeń społecznych. Jedynym ich mankamentem jest fakt, iż bardzo często imigranci nie podają miejsca zamieszkania, zaś opieranie się na lokalizacji pracodawcy może być obarczone błędem: pracownicy mogą świadczyć pracę w innym mieście lub wręcz przeciwnie – jedynie dojeżdżać do pracy w Krakowie. W obu jednak przypadkach mamy do czynienia z ludnością mobilną, która mimo wszystko w pewnym stopniu korzysta z infrastruktury miasta i z tego tytułu powinna być analizowana pod kątem projektowania nowych polityk miejskich. Problemem jest także to, że w przypadku lokalizacji brak precyzyjnej informacji o ulicy i kodzie pocztowym pracodawcy, przez co niemożliwe jest określenie koncentracji przestrzennej imigrantów ze względu na ich aktywność ekonomiczną lub zawodową.

Dobrym rozwiązaniem byłoby stosowanie w ewidencji publicznej jednego standardowego zapisu adresów, który umożliwiałby geograficzną lokalizację wszystkich mieszkańców miasta

(koordynaty przestrzenne). Takie informacje byłyby przydatne nie tylko do badań naukowych, ale przede wszystkim do zarządzaniem miastem.

Odpowiedzią na deficyty informacji dotyczącej rozmieszczenia przestrzennego imigrantów w przestrzeni miejskiej mogą być dane z tzw. Big Data, a więc dużych źródeł danych. Jednym z nich może być rynek użytkowników urządzeń mobilnych. Dlatego w niniejszym opracowaniu wykorzystano eksperymentalnie badania firmy Selectivv, ograniczając się do populacji ukraińskich imigrantów na terenie Krakowa. Dane pochodzące z firmy Selectivv są z pewnością wartościowe i użyteczne dla władz miejskich, bo są w dużym stopniu komplementarne do wcześniej wymienionych źródeł danych. Pozwalają z dużą dokładnością oszacować największe skupiska zamieszkania Ukraińców na terenie naszego miasta, a także zobrazować obszary ich aktywności dziennej (na ogół ekonomicznej, choć również i edukacyjnej). Jednak i ta metoda ma swoje wady i ograniczenia. Po pierwsze, o ile identyfikacja Ukraińców w bazie DPM Selectivv jest stosunkowo prosta, nie jest jasne jak uchwycić inne grupy imigrantów, które również stają się widoczne w przestrzeni miejskiej Krakowa – zarówno Rosjan, Białorusinów czy Mołdawian, jak i ekspatów z krajów członkowskich UE i Europy Zachodniej, czy też bardziej „egzotycznych”, pozaeuropejskich nacji, jak na przykład Brazylijczycy czy Indusi. Po drugie, bardzo trudno określić w jakim stopniu baza DPM Selectivv obejmuje populację generalną imigrantów w mieście, dlatego nie można jej wykorzystywać jako wstęp do tworzenia operatu szacunkowego do badań ilościowych. Jednak rozwój technologii i sposobów zbierania Big Data jest bardzo szybki i docelowo takie podejście metodologiczne może stać się dominujące w naukach społecznych, w tym i w badaniu procesów migracyjnych.

Niezależnie od źródeł danych, widać jednak wyraźnie, że populacja imigrantów w Krakowie nie ulega zbyt silnej koncentracji. To dobra wiadomość, bo tworzenie typowych dzielnic etnicznych, choć naturalne dla wielu procesów migracyjnych w tradycyjnych krajach docelowych (USA, Kanada, ale też Wielka Brytania, Francja czy Niemcy), w przypadku braku odpowiedniej polityki wobec cudzoziemców może doprowadzić do problemów w ich skutecznej integracji społecznej, ekonomicznej, politycznej i kulturowej. W przypadku Krakowa stosunkowo duże rozproszenie imigrantów, nawet w przypadku najliczniejszej grupy Ukraińców, jest więc dobrą wiadomością. Nie oznacza to jednak, że proces integracji imigrantów będzie przebiegał samoczynnie – konieczne jest stworzenie odpowiednich narzędzi w zakresie polityki edukacyjnej,

wspierania przedsiębiorczości i aktywności ekonomicznej imigrantów, a także wsparcia dla trzeciego sektora i organizacji pozarządowych działających na rzecz cudzoziemców. Kwestie te będą podejmowane w kolejnych raportach Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji.

Lista rysunków

Rysunek 1. Saldo migracji w latach 2013-2018	8
Rysunek 2. Rozmieszczenie imigrantów posiadających ważne karty pobytu na mapie Polski	12
Rysunek 3. Liczba obcokrajowców w Krakowie w 2019 roku według źródła danych.....	13
Rysunek 4. Struktura obcokrajowców według regionu obywatelstwa w Krakowie w 2019 roku.....	14
Rysunek 5. Liczba obywateli Ukrainy w Krakowie w 2019 roku według źródła danych	15
Rysunek 6. Struktura populacji obcokrajowców w Krakowie według płci w 2019 roku.....	17
Rysunek 7. Struktura ludności z obywatelstwem zagranicznym według wieku i płci w 2019 według danych	18
Rysunek 8. Struktura ludności z obywatelstwem zagranicznym według wieku i płci w 2019 według danych ZUS.....	18
Rysunek 9. Struktura populacji obcokrajowców płci męskiej według stanu cywilnego w Krakowie w 2019 roku.....	19
Rysunek 10. Struktura populacji obcokrajowców płci żeńskiej według stanu cywilnego w Krakowie w 2019 roku	20
Rysunek 11. Struktura wykształcenia wśród obcokrajowców w wieku 25 i więcej lat legalizujących pobyt w RP w Krakowie w 2019 według danych MUW	21
Rysunek 12. Struktura wykształcenia wśród Ukraińców w wieku 25 i więcej lat legalizujących pobyt w RP w Krakowie w 2019 według danych MUW	22
Rysunek 13. Struktura populacji obcokrajowców według wieku i wykształcenia w Krakowie w 2019 roku	23
Rysunek 14. Struktura spraw o legalizację pobytu na terytorium RP wśród obcokrajowców w Krakowie	26
Rysunek 15. Liczba obcokrajowców w dzielnicach m. Krakowa w 2019 roku według źródła	27
Rysunek 16. Udział obcokrajowców w populacji dzielnic m. Krakowa w 2019 roku według źródła	28
Rysunek 17. Liczba Ukraińców w dzielnicach m. Krakowa w 2019 roku według źródła.....	30
Rysunek 18. Liczba wszystkich studentów na uczelniach w Krakowie (łącznie z obcokrajowcami).....	41
Rysunek 19. Cudzoziemcy wśród wszystkich studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 2014-2019	44
Rysunek 20. Udział procentowy obcokrajowców wśród studentów wybranych uczelni krakowskich	47

Rysunek 21. Struktura populacji imigrantów według płci i tytułu ubezpieczenia (stan na 31.10.2019)	50
Rysunek 22. Struktura imigrantów w Małopolsce według wieku i płci (stan na 31.10.2019).....	51
Rysunek 23. Liczebność imigrantów w Krakowie według wieku i płci (stan na 31.10.2019)	52
Rysunek 24. Liczebność imigrantów według tytułu ubezpieczenia (stan na 31.10.2019)	52
Rysunek 25. Imigranci według kraju obywatelstwa (stan na 31.10.2019).....	53
Rysunek 26. Imigranci według sektora zatrudnienia (stan na 31.10.2019)	54
Rysunek 27. Struktura płci populacji ukraińskiej w Krakowie (sierpień 2018-lipiec 2019)	58
Rysunek 28. Struktura wieku populacji ukraińskiej w Krakowie (sierpień 2018-lipiec 2019)	59
Rysunek 29. Strefa nocna (zamieszkania) Ukraińców w Krakowie	61
Rysunek 30. Strefa dzienna (pracy) Ukraińców w Krakowie	62

Lista tabel

Tabela 1. Ranking krajów pochodzenia obcokrajowców wg liczby obcokrajowców w 2019 roku [dane w tys.].....	16
Tabela 2. Struktura wykształcenia wśród obcokrajowców w wieku 25 i więcej lat legalizujących pobyt w RP, które zadeklarowały wykształcenie, w Krakowie w 2019 według danych MUW	21
Tabela 3. Struktura branży zatrudnienia obcokrajowców w Krakowie według sekcji PKD w 2019 według danych ZUS.....	24
Tabela 4. Obcokrajowcy w Krakowie według dzielnic w 2019 roku	29
Tabela 5. Przedszkola krakowskie z największą liczbą dzieci cudzoziemskich w roku szkolnym 2018-2019	32
Tabela 6. Szkoły podstawowe w Krakowie o największej liczbie obcokrajowców	33
Tabela 7. Gimnazja i oddziały gimnazjalne w Krakowie z największą liczbą obcokrajowców.....	35
Tabela 8. Najpopularniejsze licea wśród obcokrajowców w Krakowie	36
Tabela 9. Najpopularniejsze wśród cudzoziemców szkoły krakowskie kształcące w zawodach.....	37
Tabela 10. Cudzoziemcy w szkołach policealnych w Krakowie w roku szkolnym 2018-2019.....	39
Tabela 11. Cudzoziemcy w krakowskich internatach w roku szkolnym 2018-2019	40
Tabela 12. Obcokrajowcy na studiach w Krakowie w roku akademickim 2018-2019 (kolejność według liczebności populacji studentów zagranicznych)	42
Tabela 13. Liczba studentów przybyłych na uczelnie krakowskie w ramach programu Erasmus w roku akademickim 2018-2019.....	48

Bibliografia:

Brzozowski, J. (2019). National Labour Market Report: Poland. Taskforcome project: Kraków.

Brzozowski, J., Pędziwiatr, K. (2014). Analiza procesu integracji imigrantów w Małopolsce. [w:] E. Pindel (red.), Imigranci w Małopolsce. Między integracją, asymilacją, separacją, marginalizacją. Akademia Ignatianum, Kraków 2014, s. 117-240.

Brzozowski J., Pędziwiatr, K. (2015). Student immigration and internationalization of Polish universities: the case of Ukrainians at the Cracow University of Economics, w: Economic Challenges in Higher Education in Central and Eastern Europe. Aleksander Surdej i Marcin Kędzierski (red), Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 215-240.

Chilczuk Michał. (2001). 50 lat kształcenia studentów zagranicznych w Polsce. „Kontakt. Ośrodek łączności z cudzoziemcami, absolwentami polskich szkół wyższych. Liaison Centre for Foreign Graduates of Polish Universities”. Łódź. Rok 7, Nr 1-2 (27-28)

Czubkowska, S. (2019). Smartfony policzyły Ukraińców. Ile Ukrainek planuje mieć dzieci? Gazeta Wyborcza, 7 marca 2019, <http://wyborcza.pl/7,156282,24522397,smartfony-policzyly-ukraincow-ile-ukrainek-planuje-miec-dzieci.html>

Eurostat. (2017). *Residence permits - statistics on first permits issued during the year*. Retrieved from Eurostat website: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_statistics_on_first_permits_issued_during_the_year#First_residence_permits:_an_overview

Eurostat (2019) *Residence permits - statistics on first permits issued during the year*. Retrieved from Eurostat website: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/16752.pdf>

FRSE. (2019). Wyjazdy i przyjazdy studentów i pracowników uczelni w ramach Erasmus+ w edycji 2016 r. Pobrano z Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji website: <https://www.frse.org.pl/dane-statystyczne-dotyczace-wyjazdow-i-przyjazdow-studentow-i-pracownikow-z-do-polski-w-ramach-programu-erasmus-w-projektach-mobilnosci-z-krajami-programu-oraz-krajami-partnerskimi-zaakceptowanych-w/>, dostęp 17.11.2019

Górny, A., Grzymała-Moszczyńska, H., Klaus, W., Łodziński, S. (2017) Uchodźcy w Polsce: Sytuacja prawna, skala napływu i integracja w społeczeństwie polskim oraz rekomendacje. Raport KBnM PAN, Warszawa.

Górny, A., Kaczmarczyk, P., Szulecka, M., Bitner, M., Okólski, M., Siedlecka, U. and A. Stefańczyk. 2018. Imigranci w Polsce w kontekście uproszczonej procedury zatrudniania cudzoziemców. Warszawa: OBM / WISE EUROPA. Online: <http://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2016/11/raport-power.pdf>

Górny, A. (2019) New dimensions in immigration from Ukraine to Poland. CMR Spotlight No. 9. (15), 2-7.

Górny, A., Śleszczyński, P. (2019) Exploring the spatial concentration of foreign employment in Poland under the simplified procedure. *Geographia Polonica*, vol. 92, issue 3, 331-345.

GUS. (2013). Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS. (2015). Szkoły wyższe i ich finanse w 2014 roku. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS. (2016). Uczelnie wyższe i ich finanse w 2015 roku. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS. (2017). Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 roku. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS. (2017b). Mały Rocznik Statystyczny Polski - Concise Statistical Yearbook of Poland 2017. Warszawa: GUS.

GUS. (2017a). Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2016. Retrieved from Główny Urząd Statystyczny website: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042016,2,10.html>

GUS. (2018). Szkoły wyższe i ich finanse w 2017 roku. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS. (2019a). Szkoły wyższe i ich finanse w 2018 roku. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS, (2019b). Praca nierejestrowana w Polsce w 2017. Główny Urząd Statystyczny: Warszawa.

Hatton, T. J., & Williamson, J. G. (2005). What fundamentals drive world migration?. In Poverty, international migration and asylum (pp. 15-38). Palgrave Macmillan, London.

IAB, (2019). Raport strategiczny. Internet 2018/2019. IAB Polska: Warszawa.

Kaczmarczyk, P., Okólski, M. (2007). International Migrations in Central and Eastern Europe: Current and Future Trends. <https://doi.org/10.13140/2.1.4826.4968>

Kędzierski, M. (2018). Reforma szkolnictwa wyższego już się rozpoczęła. Retrieved December 13, 2019, from <https://klubjagiellonski.pl/2018/01/26/reforma-szkolnictwa-wyzszego-juz-sie-rozpozczela/>

Kisiel, M. (2019). Gdzie są Ukraińcy w Polsce? Smartfony zdradzają. Retrieved August 3, 2019, from Bankier.pl website: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Gdzie-sa-Ukrajnicy-w-Polsce-Smartfony-zdradzaja-7646502.html>

Leśniak, M. (2016). Wizerunek Polski i Polaków w oczach studentów ukraińskich. Ukraińcy w oczach studentów polskich. „Państwo i Społeczeństwo” XVI(1): 175–198.

Ładogórski, T., (1930) Zaludnienie Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego, Lwów.

Łobodzińska A. Górniak, A. (2019). Imigracja w województwie małopolskim. Kraków: Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Lutz, W., Goujon, A., KC, S., Stonawski, M. and N. Stilianakis (eds). (2018). *"Demographic and Human Capital Scenarios for the 21st Century: 2018 assessment for 201 countries"*. Publications Office of the European Union: Luxembourg (ISBN 978-92-79-78023-3).

Mucha, J. Pędziwiatr, K. (2019) Cudzoziemcy na uczelniach krakowskich, Raport Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, Kraków

GUS (2011) Narodowy Spis Powszechny 2011, Wyniki NSP 2011 w ujęciu tabelarycznym dostępnym na stronach Głównego Urzędu Statystycznego: stat.gov.pl

Okólski M., Mobilność przestrzenna z perspektywy koncepcji migracji niepełnej, w: Jaźwińska E., Okólski M. (red.), Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2001.

Okólski, M. (2007). Europe in movement: migration from/to Central and Eastern Europe. CMR Working Papers, (22/80).

Okólski, M., Salt, J. (2014) Polish migration to the UK after 2004; why did so many come?, „Central and Eastern European Migration Review” 2014, Vol. 3, No. 2, s. 11–37

Otwarty Kraków, (2019a). Program Otwarty Kraków - historia, opis ze strony Program Otwarty Kraków z dnia 13/12/2019: http://otwarty.krakow.pl/program/217931,artykul,o_programie.html

Otwarty Kraków (2019b) Sprawozdanie z realizacji programu „Otwarty Kraków” za rok 2018. Kraków: Urząd Miasta Krakowa.

Pawlikowska M., Stakhorska, Y., Szaniawska, K. Wawrzak, A. (2019). Dyskryminacja narodowościowa studentów z Ukrainy na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Raport badawczy, UEK.

Pędziwiatr, K. (2014). Imigranci w Polsce i wyzwania integracyjne. Studia BAS, 4(40), 135–153.

Pędziwiatr, K., (2019) Local Report on Policy Frameworks Targeting Migrant Entrepreneurship and Social Entrepreneurship in Poland, Taskforcome Project, UEK: Kraków.

PIP, (2018). Nielegalna praca na celowniku, Państwowa Inspekcja Pracy, tekst dostępny pod adresem: <https://www.pip.gov.pl/pl/rzecznicz-prasowy/komunikaty-biezace/97539,nielegalna-praca-na-celowniku.html>

Stola, D. (2010). Kraj bez wyjścia? Migracje z Polski 1949 -1989. Warszawa IPN.

Stonawski, M. (2014). *Kapitał ludzki w warunkach starzenia się ludności a wzrost gospodarczy*. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie: Kraków.

Study in Poland. (2014). Studenci zagraniczni w Polsce 2014. Wydawca: Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”.

Study in Poland. (2018). Raport Studenci zagraniczni w Polsce 2018. Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”.

UDSC (2019) Aktualne statystyki migracyjne – stan na 15.12.2019. Migracje.gov.pl

UMK (2019). Raport o stanie miasta 2018. Kraków: Urząd Miasta Krakowa.

USKRRK. (2018). Historia Krakowa w liczbach. Kraków: Urząd Statystyczny w Krakowie

ZUS, (2019a). Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych – wydanie 2. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Departament Statystyki i Prognoz Aktuarnych: Warszawa.

ZUS, (2019b). Dane dotyczące ewidencji cudzoziemców w systemie ubezpieczeń społecznych w Krakowie i Małopolsce, Departament Statystyki i Prognoz Aktuarnych: Warszawa.